

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Пренус

РЕШЕНИЕ № 337

от 26 май 2008 година

ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА СРЕДНОСРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА И
ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 г.

На основание чл. 14, ал. 2 и 3 от Закона за устройството на
държавния бюджет

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

РЕШИ:

1. Одобрява Средносрочна фискална рамка за периода 2009-2011 г.
съгласно приложение № 1.

2. Одобрява основни допускания по Средносрочната фискална
рамка за периода 2009-2011 г. съгласно приложение № 2.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Сергей Станишев

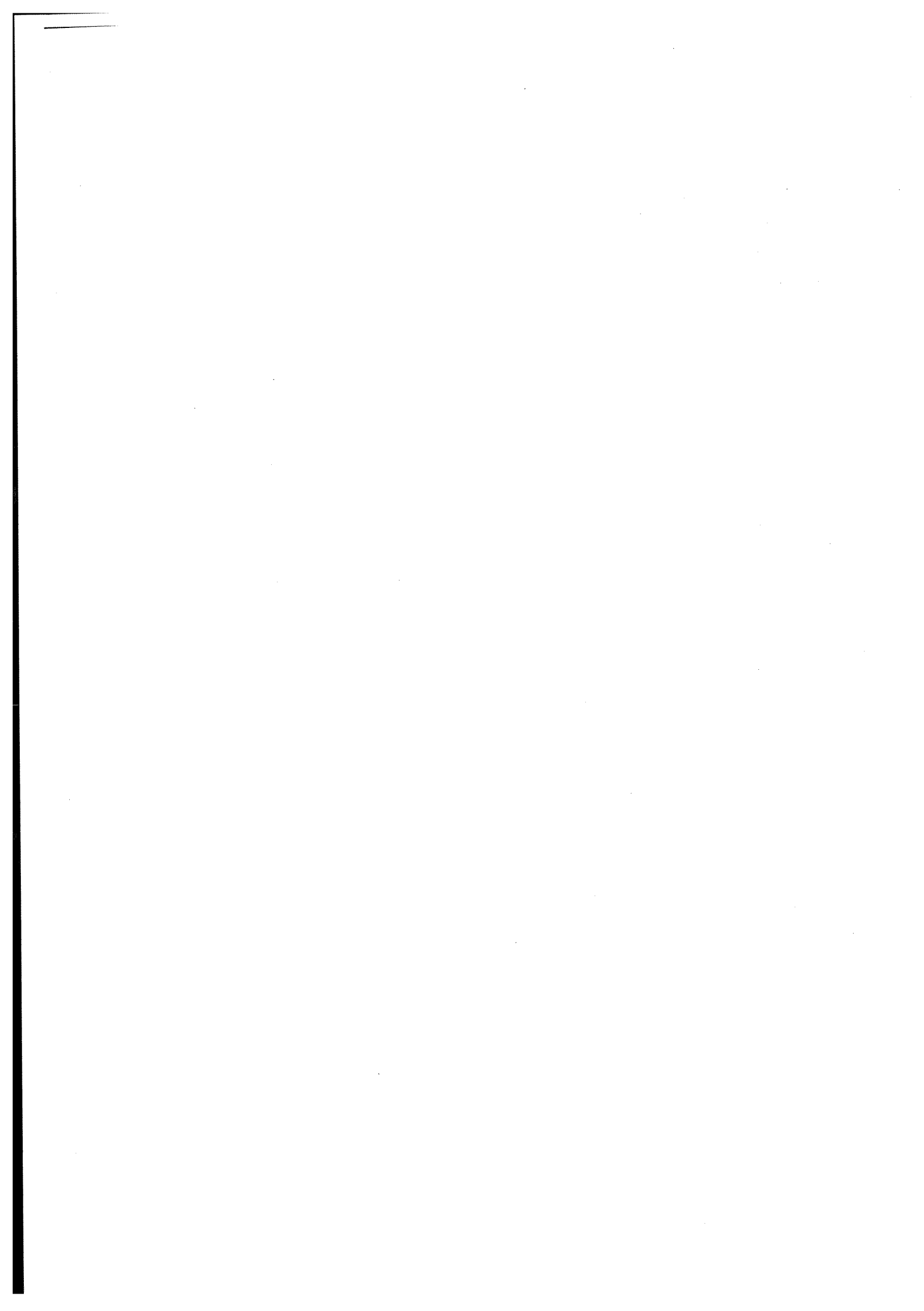
ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Севдалин Мавров

Вярно,

ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
“ПРАВИТЕЛСТВЕНА КАНЦЕЛАРИЯ”:

/Веселин Даков

**Средносрочна фискална рамка
за периода 2009-2011 г.**

МАЙ 2008 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	3
I. СРЕДНОСРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА (СФР)	5
1. ОПРЕДЕЛЕНИЕ И ЦЕЛИ НА СФР	5
2. КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА РАЗВИТИЕТО НА СФР В БЪЛГАРИЯ	6
II. ИКОНОМИЧЕСКИ ПЕРСПЕКТИВИ	7
1. ПРЕГЛЕД И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА СВЕТОВНАТА ИКОНОМИКА	7
2. ПРЕГЛЕД НА РАЗВИТИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА ПРЕЗ 2007 Г.	8
3. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА И МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ПРОГНОЗА ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 Г.	11
4. ОЦЕНКА НА ФИСКАЛНИТЕ РИСКОВЕ	15
5. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИТЕ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА И БЮДЖЕТА ОТ УСВОЯВАНЕТО НА ФОНДОВЕТЕ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ (ЕС)	16
III. ЦЕЛИ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА И ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА	18
IV. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ НА СФР ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 Г.	22
1. ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИТИКА – ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ	23
2. РАЗХОДНИ ПОЛИТИКИ – ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ	29
3. ПРИОРИТЕТИ НА ПОЛИТИКАТА В СФР ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 Г.	30
V. УЧАСТИЕ НА БЪЛГАРИЯ В ОБЩИТЕ ПОЛИТИКИ НА ЕС	37
VI. УСТОЙЧИВОСТ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ	43
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	47

УВОД

Първият етап на приетото от Министерския съвет Решение № 142 от 6 март 2008 г. за бюджетната процедура за 2009 г. приключва с одобряване на средносрочната фискална рамка (СФР) и основни допускания за периода 2009-2011 г. Одобреният пакет от документи по СФР ще бъде внесен за информация в Комисията по бюджет и финанси и в други заинтересовани комисии на Народното събрание.

В средносрочната фискална рамка са представени икономическите и фискалните цели на правителството, както и приоритетите на бюджетната политика за следващите три години, включително стъпките за реформиране на ключови за бюджета сектори. Основните фискални параметри са представени в обобщен, консолидиран вид, а не по отделни бюджетни разпоредители. Детайлизирането им по първостепенни разпоредители с бюджетни кредити (ПРБК) ще се извърши с **Тригодишната бюджетна прогноза и разходните тавани по ПРБК, без по общини, за периода 2009-2011 г.** в следващия (втори) етап от бюджетната процедура при съобразяване с взетите решения по СФР.

Средносрочната фискална рамка разглежда основни макроикономически и фискални предизвикателства, пред които понастоящем е изправена българската икономика. Тя включва макроикономическа рамка и фискални агрегати, изведени въз основа на предложените за приемане основни допускания.

Настоящият документ е структуриран в шест части.

Първата част представя определението и целите на СФР. Този документ се разработва, за да укрепи спазването на изискването за подчиненост на традиционните годишни бюджети на правителствените приоритети в средносрочен план. По този начин СФР създава необходимата среда за по-ефективно управление и разпределение на ограничените публични ресурси предвид напрежението, породено от разликата между „потребностите“ на разходните звена и „възможностите“ на бюджета.

Част II съдържа актуалната прогноза за макроикономическата рамка, като икономическите перспективи в средносрочен период са изведени въз основа на прегледа на основните тенденции в развитието на световната и националната икономики. Включен е и анализ на фискалните рискове. Във фискалната стратегия се залагат и резерви, които да се активизират при възникване на неблагоприятни тенденции и да гарантират стабилността на публичните финанси при евентуални външни шокове и отклонения от програмата.

В част III са посочени целите на икономическата и фискалната политика. Фискалната политика, провеждана в периода 2009-2011 г., ще бъде в подкрепа на усилията за ускоряване на икономическия растеж и за включване във Валутния механизъм II (ERM II) като вход за последващо успешно присъединяване към евро-зоната.

Част IV представя параметрите на фискалната рамка (приходи, разходи, баланс) за периода 2009-2011 г. и стратегическите насоки на фискалната политика. Тук са разгледани основните допускания по отношение на данъчната и осигурителната политики, политиката по доходите, публичните разходи, като са открити приоритетните области, към които те следва да се насочат - за развитие на човешките ресурси и за инфраструктурно изграждане и модернизиране.

В част V акцентът е поставен върху участието на България в общите политики на Европейския съюз (ЕС) – специфичните цели, мерки и области за финансиране от фондовете на ЕС.

Последната част VI съдържа анализ на дългосрочната устойчивост на публичните финанси в контекста на бъдещия натиск върху публичните разходи, породен от застаряването на населението.

I. СРЕДНОСРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА

1. ОПРЕДЕЛЕНИЕ И ЦЕЛИ НА СФР

Средносрочната фискална рамка е институционализиран инструмент, който по един прозрачен начин интегрира изпълнението/провеждането на политиките на правителството с процесите на планиране и бюджетиране. По този начин правителството се ангажира с устойчива в средносрочен аспект фискална позиция, отразяваща макроикономическата среда и насърчаваща растежа и повишаването на жизнения стандарт.

Разработването и одобряването на СФР е в контекста на провежданата през последните години бюджетна реформа, целяща постигане на устойчив процес на планиране на разходите на ПРБК по политики/програми, обвързано с предварително заложиени резултати, и преминаване към секторен подход на планиране и бюджетиране.

Одобряването от Министерския съвет на СФР и основните допускания за периода 2009-2011 г. преди стартиране на процеса по разработване на тригодишната бюджетна прогноза и разходните тавани по ПРБК е нов момент в бюджетната процедура за 2009 г.

Едно от основните правила, залегнали в Решение № 142 на Министерския съвет от 2008 г., предвижда съобразяване на решенията в СФР, както и на последващите в рамките на бюджетната процедура решения относно тригодишната бюджетна прогноза за периода 2009–2011 г. с Конвергентната програма (2007-2010).

Средносрочната фискална рамка има за цел да определи необходимите за процесите на планиране и бюджетиране средносрочни фискални цели въз основа на анализ на постигнатите макроикономически резултати и тенденциите в икономическата среда. В нея ясно са определени целите на фискалната политика на правителството и съответния набор от взаимнообвързани средносрочни макроикономически и фискални целеви стойности по избрани фискални показатели, разработени въз основа на прогнози и допускания.

Средносрочната фискална рамка е необходимата стъпка за разработване на тригодишната бюджетна прогноза (ТБП), с която ще се определят средносрочни бюджетни разчети за ПРБК. Целият този процес до съставянето на проектозакона за държавния бюджет за 2009 г. ще осигури необходимата за разпоредителите с бюджетни кредити предсказуемост, осигурявайки в същото време постигнатото ниво на обща фискална дисциплина. Тригодишната бюджетна прогноза ще добави към фискалната рамка разпределението на общия финансов ресурс по ПРБК съобразно приоритетите на обществото, в съответствие с приетите фискални цели.

С цел осигуряване на ефективна и устойчива СФР е необходимо да бъдат следвани следните основни насоки:

- Политически ангажимент за вземане на решения и спазването им, свързани с реструктуриране на разходите (някои ПРБК може да се наложи да намалят мащаба на дейностите си, така че повече ресурси да бъдат насочени към високо приоритетните сектори);

- Стабилно управление на помощите (включително на тези от фондовете на ЕС) с оглед на тяхното включване в общата рамка на СФР и ненарушаване нивото на общия разход като дял от brutния вътрешен продукт (БВП);
- Спазване на бюджетните решения и подобряване на контрола върху разходите на всички нива на управление така, че решенията за нови разходи да не бъдат взимани по време на бюджетното изпълнение, което ще изисква пренасочване на ресурси (подобни нови решения означават, че се задават нови приоритети, които се различават от определените при приемане на бюджета).

В заключение СФР и ТБП имат за цел да повишат ефективността на публичните разходи и степента на постигнатата фискална дисциплина чрез прозрачен процес на приоритизиране, осигурявайки в същото време приемственост в изпълнението на политиките посредством бюджета.

2. КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА РАЗВИТИЕТО НА СФР В БЪЛГАРИЯ

Първите стъпки за институционализирането на СФР в България бяха направени с приемането през 1996 г. на Закона за устройството на държавния бюджет (ЗУДБ). С него на Министерството на финансите се вменява отговорността по съставяне на предварителна оценка за предвижданите параметри на държавния бюджет за следващите три години, която ежегодно да се актуализира и одобрява от Министерския съвет. От 2006 г. с изменение в ЗУДБ се въведе практиката и за приемане от Министерския съвет на разходни тавани по ПРБК за следващите три години.

В досегашния опит на България по разработването на СФР доминира макроикономическата гледна точка, а макроикономическите индикатори са основата за разработването на рамката. Разработването и използването на СФР се превърна в необходимост, като самият модел на целеполагане в рамката от самото начало бе обвързан със системата на валутния борд.

У нас СФР служеше главно за вземането на технически по своя характер решения. Въпреки този ѝ недостатък, рамката е широкообхватна, което се дължи на постигнатата висока степен на консолидация, а това е много важен критерий за нейната надеждност. Друг важен положителен принцип, въведен от самото начало на функционирането ѝ, е използваният подход "отгоре-надолу" при вземането на решения относно залаганите в нея параметри на фискалните цели.

За дефиниране на фискалната рамка Министерството на финансите от 2001 г. предприе редица промени в процедурата по планиране и съставяне на бюджета, за да направи процеса по-стратегически насочен и да засили ролята на секторните министерства. Целта е да се стимулират разпоредителите с бюджетни кредити да планират и формулират своите стратегически приоритети за по-дълъг период от време.

II. ИКОНОМИЧЕСКИ ПЕРСПЕКТИВИ

1. ПРЕГЛЕД И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА СВЕТОВНАТА ИКОНОМИКА

През 2007 г. световната икономика продължи да нараства въпреки забавянето на американската и европейската икономики. Бързо развиващите се азиатски пазари запазиха своите високи темпове на растеж. Въпреки това съществува вероятност ипотечната криза в САЩ да се отрази негативно и върху останалите икономики. Допълнителен риск за развитието на световната икономика остава тенденцията от покачване на цените на енергийните ресурси.

През 2007 г. пазарът на суров петрол се характеризираше с висока ценова динамика. В края на месец февруари и началото на месец март 2008 г. цената на суровия петрол надхвърли 100 долара за барел, като увеличението на цената на годишна база бе почти двойно. Покачването на цените на енергийната суровина продължи и през месец април, достигайки средни стойности от 110 долара за барел. Геополитическите напрежения, намалението на запасите, отслабването на долара спрямо еврото и отказа на ОПЕК да увеличат предлагането на енергийната суровина са в основата на високите цени. На фона на динамично растящото потребление на суров петрол в бързо развиващите се азиатски държави и нарастващото напрежение в световен мащаб преобладават очакванията цената на енергийната суровина да се задържи на високи нива.

Американската икономика отчете нарастване от 2.2% на годишна база, като значително забавяне се наблюдаваше през първото полугодие на 2007 г. Очакванията са през 2008 г. американската икономика да продължи да се забавя в следствие на задълбочилите се проблеми на пазара на недвижимо имущество, довели до спад на инвестициите в сектора. Засегнат бе и финансовият сектор, в който банките отчетоха спад на печалбите, а затягането на мерките по отпускането на кредити намали тяхното търсене. От друга страна, покачващите се цени на енергийните носители и увеличаващата се безработица могат да доведат до спад на потреблението и да допринесат допълнително за забавяне на реалния ръст на БВП.

Американската централна банка през втората половина на миналата година предприе неколккратно мерки за понижаване на основния лихвен процент, като през първите четири месеца на 2008 г. тенденцията се запази и лихвите бяха редуцирани до ниво от 2%. Предприетите мерки целят да съживят американската икономика въпреки увеличаващия се риск от покачване на инфлацията. Забавянето на американската икономика предполага лихвите в долари да продължат да се понижават през тази година, като средната годишна стойност се очаква да достигне 2.65%, а от следващата се очаква да започнат да се покачват и да достигнат около 5% в края на периода поради подобряване на показателите на икономическия растеж и необходимост от овладяване на инфлационните процеси.

Европейската икономика отчете нарастване от 2.8% през 2007г., като се наблюдаваше леко забавяне спрямо предходната година. На фона на ипотечната криза в САЩ и влошаването на световната конюнктура може да очакваме през текущата година да продължи лекото забавяне на европейската икономика. Очакванията са вътрешното търсене да продължи да допринася в най-голяма степен за ръста на БВП. Въпреки че темпото на нарастване на БВП ще намалее, ръстът ще остане сравнително

висок, подкрепен от нарастване на заетостта, намаляване на безработицата и запазване на рентабилността на предприятията. Европейската Централна Банка (ЕЦБ) през изминалата година предприе мерки за повишаване на основните лихвени проценти с цел поддържане на ценовата стабилност за осигуряване постоянно темпо на развитие на европейската икономика и създаване на нови работни места в еврозоната. С оглед забавянето на растежа на европейската икономика за разглеждания период се предполага лихвите в евро да се понижат до около 4% в средата на периода (2009 г.), след което да се покачат до малко по-висока стойност през следващите години.

2. ПРЕГЛЕД НА РАЗВИТИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА ПРЕЗ 2007 Г.

През 2007 г. стойността на БВП е 56.5 млрд. лева, като **реалният растеж** на показателя е 6.2% при 6.3% през 2006 г. С най-голям принос за икономическия растеж през годината бяха услугите. Реалният растеж на тяхната добавена стойност достигна 7.5% през годината, а дялът на сектора се увеличи с почти един процентен пункт и достигна 61.5%. Най-динамично през годината се развиваше финансовото посредничество, чиято добавена стойност се увеличи с 34.3% през 2007 г. в реално изражение. За това допринесоха както задълбочаването на финансовото посредничество, така и развитието на застрахователния пазар, пенсионните фондове и т.н.

Растежът на добавената стойност в индустрията се ускоряваше в течение на изминалата година и достигна 18.2% през последните три месеца на годината (14% за цялата 2007 г.). Добивната промишленост отчете спад от 5.8%, а всички останали отрасли ускори темпа си на растеж. Дялът на продажбите за вътрешния пазар се повиши, което, от една страна, съответстваше на все още високото вътрешно търсене и вероятно бе една от причините за забавянето на растежа на вноса през годината. Другият ефект от реструктурирането на продажбите бе намалението на зависимостта на производството от външни шокове в условията на забавяне на световната икономика и в частност европейската, която е основен търговски партньор на страната.

Вътрешното търсене намали темпа си на растеж до 9.3% през 2007 г. в сравнение с 10.2% през 2006 г., но запази ролята си на основен фактор на растежа на БВП. С най-висок принос за растежа бяха инвестициите в основен капитал, които се увеличиха с 21.7% в реално изражение за 2007г. Услугите, където през миналата година бе произведена 61.5% от добавената стойност в икономиката, отново успяха да привлекат най-голям дял (59%) от общите инвестиции. Дялът на инвестициите в индустрията се увеличи до 38.7% в сравнение с 37.5% година по-рано. По данни от инвестиционната активност в индустрията около 37% от всички инвестиции са насочени за разширяване на производствения капацитет, което потвърждава резултатите от бизнес анкетите за увеличаване на поръчките както за местния, така и за външните пазари. Другият фактор от голямо значение за нарастването на капиталовите разходи в сектора бе необходимостта да се спазят различните екологични и качествени стандарти на ЕС.

Крайното потребление значително забави темпа си на растеж през миналата година до 4.9% в реално изражение спрямо 7.3% през 2006 г. Това стана основно за сметка на частното потребление, чийто растеж намалю до 5.3% спрямо 9.5% през 2006 г. Основно влияние върху показателя вероятно оказва ценовият фактор, тъй като изменението на

пределната склонност към потребление показва увеличение. Въпреки това не може да се твърди, че има влошаване на благосъстоянието на домакинствата, защото потреблението на нехранителни стоки нараства ускорено, а непазарното потребление спада с 14.4% в реално изражение.

Провежданата благоразумна фискална политика с цел ограничаване на дефицита по текущата сметка доведе до отрицателен принос на правителственото потребление през 2006 г. и деветмесечието на миналата година. През четвъртото тримесечие потреблението на правителствения сектор се увеличи с 11.1% на годишна база и доведе до 3.1% увеличение на показателя за цялата година. Комбинацията от намалението на темпа на растеж на вътрешното търсене и реструктурирането на индустриалните продажби в посока по-голям дял на тези за вътрешния пазар през годината доведе до подобряване на отрицателния принос на нетния износ за растежа на икономиката с половин процентен пункт през 2007 г. спрямо 2006 г. За това основен принос имаше намалението на темпа на растеж на вноса от 14.7% през първото тримесечие до 5.7% през четвъртото тримесечие на миналата година. Ускоряването на темпа на растеж на износа от 3.7% през януари–март до 6% през октомври–декември също оказва влияние.

През 2007 г. средногодишната **инфлация**, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), достигна 7.6%. За разлика от предходни години, инфлацията е формирана в по-голяма степен от поскъпването на стоките и услугите с пазарно определяни цени, а не от повишаването на административните цени. Основните фактори, които влияеха върху изменението на пазарно определяните цени могат най-общо да се класифицират в две групи: 1) изменение на международните цени на стоки, имащи значение за динамиката на инфлацията у нас - тук се включват измененията на цените на суровия петрол и горивата, на основни земеделски стоки и продукти на хранителната промишленост; 2) присъединяването на България към ЕС и процесът на конвергенция на цените и на доходите у нас към средното за ЕС равнище. Нарастването в цените при неенергийните нехранителни стоки и услуги бележи ускорение през 2007 г. Основен фактор за тяхната динамика е нарасналото платежоспособно търсене на домакинствата, финансирано както от по-високите реални доходи на населението, а така също и чрез подобрения достъп до кредитен ресурс. Въпреки че цените на жилищата не участват в индекса на цените, тяхното реално нарастване се отразява върху потреблението и оттам върху общата инфлация. Сред факторите, които имаха задържаща роля за ръста на вътрешните цени, бяха потреблението на правителството и формирането на заплатите в бюджетния сектор. Влязлото в сила от 1 септември 2007 г. решение на Българската народна банка (БНБ) за увеличаване на минималните задължителни резерви на банките се очаква да има задържащ ефект върху ръста на кредитите и паричната маса, а оттам и на инфлацията.

През 2007 г. **дефицитът по текущата сметка** възлезе на стойност 6 219.9 млн. евро. В основата на формираното отрицателно салдо по текущата сметка стои бързото нарастване на инвестициите, чийто ръст изпревари този на спестяванията – процес, характерен за динамично развиващите се икономики. Нарасналото вътрешно търсене, кредитната активност и сравнително високата възвръщаемост от инвестиции са факторите, съпътстващи увеличаващото се неравновесие между инвестициите и спестяванията.

Износът на стоки през 2007 г. бе в размер 13 473.6 млн. евро, като нарасна с 1 461.7 млн. евро спрямо предходната година. Ръстът от 12.2% се дължеше основно на групата стоки суровини и материали. Износът на инвестиционни стоки е втората по значимост група стоки, допринесла за общото нарастване на износа, но с най-висок ръст за годината. Износът на потребителски стоки, който представлява една четвърт от общия износ, отбеляза нарастване от 10.2%, като основно за ръста допринесоха групите стоки лекарства и козметика, мебели и домакинско обзавеждане и храни. Основен търговски партньор в износа за България бе ЕС, към който бе ориентиран 60.6% от потока на стоки.

Вносът на стоки (CIF) през 2007г. отбеляза ръст от 18.5% като достигна 20 830.6 млн. евро. Най-висок принос за нарастването имаха групите стоки суровини и материали и инвестиционни стоки. По-силен внос се наблюдаваше на чугун, желязо и стомана, пластмаси, каучук, руди и машини. Вносът на потребителски стоки отбеляза нарастване от 31.1%, като високият ръст се дължи на увеличилите се доходи на населението, високата кредитна активност и намаляващата безработица. Основен търговски партньор при вноса на стоки за България бе ЕС с дял от 51.9% в общия внос за страната.

Финансовата сметка бе положителна и покри изцяло дефицита по текущата сметка. Преките чуждестранни инвестиции достигнаха 6.1 млрд. евро за анализираната година, като основни фактори за привличането им бяха високата възвръщаемост от инвестиции в страната, добрият инвестиционен климат, динамично развиващата се икономика и политическата и икономическа стабилност на страната. Очакванията са и през тази година да се запази висока инвестиционната активност въпреки нарастващата инвестиционна несигурност в световен мащаб.

Наблюдаваните през предходните години тенденции в развитието на **пазара на труда** продължиха и през 2007 г. Броят на заетите се повиши, а безработицата следваше траен тренд на намаление, достигайки стойности под 7% през втората половина на годината. Създаването на работни места в частния сектор на икономиката и повишеното ниво на участие на населението в работната сила са в основата на отчетения ръст на заетостта от 4.6%¹ на годишна база. През 2007 г. доходите от труд продължиха да нарастват както в номинално, така и в реално изражение в резултат на устойчивия икономически растеж и макроикономическата стабилност. Според предварителните данни на Националния статистически институт (НСИ) средната работна заплата отчете съответно 19.7% номинален и 10.4% реален растеж спрямо 2006 г., като главният двигател на наблюдавания растеж бе частният сектор на икономиката. Там доходите се повишиха с 21.6% в номинално и 12.1% в реално изражение.

През 2007 г. производителността на труда общо в икономиката се повиши с 3.4%² в реално изражение, отчетено на годишна база. Изменението на БДС на един зает по сектори показва, че най-висок растеж се наблюдава в индустрията (9.5%). В услугите изменението на показателя също е по-високо спрямо средното за икономиката ниво и единствено в аграрния сектор се наблюдава спад на годишна база.

¹ Според данните от Наблюдението на работната сила (НРС).

² Показателят е изчислен като отношение между БДС по постоянни цени и броя на заетите лица от НС.

3. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА И МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ПРОГНОЗА ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 Г.

Представената фискална рамка за периода 2009-2011 г. се базира на очакванията за положително развитие на икономиката при запазване на макроикономическата стабилност и на основните насоки на провежданата икономическа и фискална политика.

Макроикономическите допускания за прогнозния период са представени в следващата таблица.

Таблица № 1: Основни макроикономически показатели (2007-2011).

БВП - млн.лв.	56 520	64 929	72 230	80 272	88 044
- реален растеж (%)	6.2%	6.2%	6.5%	6.9%	6.4%
Хармонизирана инфлация (%)					
- в края на годината	11.6%	6.7%	4.2%	4.4%	4.1%
- средна за периода	7.6%	9.5%	5.1%	4.3%	4.1%
Валутен курс (лв./USD)					
- в края на годината	1.33	1.13	1.30	1.40	1.50
- средногодишен	1.43	1.20	1.21	1.35	1.45
Текуща сметка (млн.евро)	-6 219.9	-6 993.2	-7 737.9	-8 214.8	-8 856.2
- в % от БВП	-21.5%	-21.1%	-21.0%	-20.0%	-19.7%
Преки чуждестранни инвестиции (млн.евро)	6 108.9	6 242.8	6 315.7	6 503.7	6 776.4
- в % от БВП	21.1%	18.8%	17.1%	15.8%	15.1%

Доброто развитие на икономиката, наблюдавано през последните години, се очаква да се запази и през следващите години. За периода 2008-2011г. **реалният растеж на БВП** се очаква да се движи в диапазона между 6 и 7% годишно. Основен фактор за поддържането на икономическия растеж е развитието на нетния износ, като приносът му в общия растеж се очаква да се увеличи от (-4.9) процентни пункта през 2007г. до (-0.9) процентни пункта през 2011 г. Такъв сценарий за увеличаване на реалния растеж на износа на стоки и услуги е мотивиран от повишаване на интеграцията на общия европейски пазар, дължаща се на членството на България в ЕС. Значителното натрупване на капитал в икономиката, наблюдавано през последните години, подпомага развитието на конкурентоспособността на българската икономика и стимулира нарастването на износа и развитието на импортозаместващи производства.

Високата инвестиционна активност ще се запази и през разглеждания период. Въпреки че в реално изражение се очаква намаление на растежа на инвестициите до 9.4% в края на периода, техният дял в номинално изражение като процент от БВП ще продължи да се увеличава, достигайки близо 40% през 2011г. Основен фактор за това увеличение ще изиграят средствата, очаквани по линия на структурните фондове на ЕС.

За разлика от предходни години през разглеждания период крайното потребление ще расте с по-умерени темпове в реално изражение, в резултат на което приносът му в

общия растеж на БВП ще намалее. Тази тенденция идва както по линия на потреблението на домакинствата, така и от крайните потребителски разходи на правителството. Забавянето на ръста на кредитите, дължащо се както на влошената външна среда, така и на насищането на пазара е основната причина за забавяне на реалния растеж на потреблението на домакинствата. През разглеждания период се очаква той да бъде около 5% годишно. Строгата фискална дисциплина няма да позволи значителни промени в динамиката на реалния растеж на крайните потребителски разходи на правителството, които да компенсират забавянето на растежа на потреблението на домакинствата. Въпреки това приносът на крайното потребление в общия растеж на БВП ще остане висок и през разглеждания период се очаква да бъде около 4 процентни пункта.

Инфлация³

Отчетената по-висока от очакваната инфлация за 2007 г. допринася за повишаване на средногодишната инфлация за 2008 г. вследствие на базисния ефект. От друга страна, в началото на 2008 г. е налице по-високо от очакваното повишение при международните цени на храните и на петрола. Инфлацията за първите четири месеца на годината е по-висока от прогнозната, заложена в бюджета и в Конвергентната програма.

При актуализирането на прогнозата за инфлацията са взети предвид новите допускания за външната среда, според които петролът за 2008 г. ще поскъпне средногодишно с 27-30% в евро.

Това ще се отрази по директен начин върху потребителските цени чрез повишение на цените на течните горива. Косвеният ефект ще дойде от увеличението на разходите за производство на стоки и услуги, което ще се отрази като увеличение на цените на дребно на неенергийните стоки и услуги.

Факторите, които влияят върху общото ценово равнище в България след присъединяването ѝ към ЕС, са продължаване на процеса на конвергенция на българската икономика, хармонизацията на акцизите с минималното им равнище в съюза, прилагането на Общата селскостопанска политика (ОСП) и Единната митническа политика (ЕМП). До голяма степен ОСП ще доведе до повишаване цените на хранителните стоки, главно поради завишаване на изискванията при производството. В същото време ЕМП действа пряко антиинфлационно, като подпомага търговията в рамките на ЕС и индуцира косвен ефект, като засилва конкуренцията на вътрешния пазар.

Платежен баланс

В края на 2008 г. дефицитът по текущата сметка на страната се очаква да достигне 21.1% от БВП в резултат на нарастването на дела на търговския дефицит в БВП до 26.8%. Въпреки очакванията за ускоряване на износа и леко забавяне в ръста на вноса,

³ В настоящата прогноза за инфлацията не са включени процентите на увеличенията, които се очаква да приеме ДЖЕВР от 1 юли 2008 г. по отношение промените в цените на електроенергията, топлоенергията, газта и водата за домакинствата и за стопански нужди.

салдото по търговията със стоки ще продължи да се влияе от формиралата се вече голяма разлика в базите за растеж на двата потока.

След двете години на забавяне на реалния ръст на износа вследствие на проявата на негативни външни шокове и на реструктуриране на мощностите на ключови износители през 2008 г. реалният износ ще започне да се възстановява в резултат на подобрения капацитет за износ на експортната промишленост. Прогнозата е за ръст от малко под 10%, като основен ограничителен фактор за растежа са очакванията за забавяне на външното търсене по линия на страните търговски партньори от ЕС. Определящи фактори за обема на вноса през настоящата година ще бъдат инвестициите, стимулирани от проектите по еврофондовете, нуждите на износа от суровини и потреблението, като очакваният реален ръст е около 10-11%.

През периода 2009-2011 г. се очаква ефектите от присъединяването на страната към ЕС върху платежния баланс да се засилят. В резултат на интеграционните процеси търговските потоци между България и страните от ЕС ще продължат да нарастват, стимулирани от инвестиционните процеси и разширяването на пазарите. Прогнозата е за забавяне на растежа на световната икономика през 2008 г., след което се очаква външното търсене постепенно да се възстанови, осигурявайки средногодишен реален ръст на износа от около 10-12%. Заложено е реално увеличение на вноса на стоки за периода 2009-2011 г. от около 10% се основава на предположенията за стабилен ръст на потреблението и запазване на умерено висок ръст на инвестициите в страната, допълнително стимулирани от средствата по европейските фондове.

Ценовите ефекти върху външната търговия ще бъдат главно по линия на цветните метали и петрола, като за разлика от предходни години те ще са значително по-слаби. В номинално изражение се очаква темповете на растеж на приходите от износ на стоки да се ускорят и да изпреварят ръста на вноса. Разходите за внос на стоки ще останат относително високи, но към края на периода съотношението приходи от износ-разходи за внос ще започне да се подобрява, в резултат на което и търговският дефицит ще намалява като дял от БВП. Очакванията за постепенна промяна в динамиката на външната търговия са резултат от подобряване на структурата и капацитета на износа, от поддържането на конкурентоспособността на българските стоки, както и от разширяването на достъпа до чужди пазари.

През 2009 г. дефицитът по текущата сметка се очаква да се запази на ниво от около 21%, след което постепенно да спадне под 20%. Задържането му на високо равнище е резултат от вече формираната голяма разлика между износ и внос в абсолютно изражение, но също така и от нарастването на нетното изтичане на доход по преките чуждестранни инвестиции. Част от търговския дефицит ще бъде компенсиран по линия на приходите от туризъм, чийто среден ръст се очаква да бъде около 8%, а също така и от частните и официалните текущи трансфери към икономиката, които се предвижда да осигурят покритие от 17-18%. Покритието на дефицита по текущата сметка с паричните потоци по финансовата и капиталовата сметки ще бъде в рамките на 115-125%. Източниците на приходи от приватизация постепенно ще се изчерпят с приключването на приватизационните процеси в страната. Общият приток на преки чуждестранни инвестиции ще се запази висок, като техният дял в БВП ще бъде между 15% и 17%. В резултат на тези процеси в средносрочен план не се очаква салдото по платежния баланс на страната да окаже натиск върху валутните резерви на БНБ.

Финансовата криза в САЩ и несигурността на международните финансови пазари изискват повишено внимание. Представената прогноза за макроикономическите показатели трябва да се разглежда като централен сценарий за развитие, като рисковете са в негативна посока. Евентуалното отражение от усложняването на финансовата криза върху българската икономика може да се прояви по следните направления:

- ✓ постепенно повишаване на лихвите по кредитите и поскъпване на тяхното обслужване. Задълбочаването на проблемите в европейската банкова система може да доведе до **намаляване на ресурса, отпускан на българските банки** от техните централи, което да ограничи кредитирането;
- ✓ по-голямо забавяне на растежа на страните от еврозоната, които са основни търговски партньори на България, при което да **намалее растежа на износа**;
- ✓ повишаването на склонността за избягване на риск може да доведе до отлив на инвестиции от страни с нововъзникващи пазари, да **намалее преките чуждестранни инвестиции, вноса** и да се **свие дефицитът по текущата сметка**. При реализирането на този негативен сценарий ще спадне растежът на БВП, а оттам и бюджетните приходи.

Повишените рискове, свързани с негативното влияние на външната среда, изискват засилване на бюджетната дисциплина, стриктно спазване на разходните тавани и въздържане от скъпи за бюджета реформи, които могат да увеличат базата на разходите за следващите години и да влошат средносрочната устойчивост на публичните финанси.

Пазар на труда и доходи

В средносрочен план се очаква заетостта да продължи да следва положителното си развитие, подпомагана от очаквания стабилен растеж на икономиката. Въпреки наложилите се неблагоприятни демографски тенденции и очакваното по-нататъшно намаление на населението в трудоспособна възраст, броят на заетите се очаква да продължи да се увеличава през следващите три години, макар и забавяйки темповете си на нарастване на годишна база. Очакваният средногодишен темп на растеж на заетостта за периода 2008-2011 г. възлиза на около 0.7%⁴. Основен фактор за растежа на заетостта ще бъде очакваното повишаване на икономическата активност, както на фирмите, така и на населението. Увеличеният брой работни места в частния сектор на икономиката ще обуслови и запазването на тенденцията на намаление в равнището на безработица през разглеждания период, чиято стойност се очаква да достигне до около 6.4% средно за 2011 г.

Доходите от труд ще продължат да нарастват и през следващите няколко години. Развитието на показателя за периода 2008-2011 г. ще се характеризира с отчитането на растеж, който ще е по-висок от отчетения за последните години в резултат на намаляването на общата данъчна и осигурителна тежест за работодателите, въвеждането на единна данъчна ставка за доходите на физическите лица, както и

⁴ При изготвянето на оценката за растежа на заетостта са използвани данните от НРС.

очакванията за продължаване на тенденцията на стабилното развитие на българската икономика.

Очакванията за изменението на производителността на труда в българската икономика в средносрочен план също са свързани с отчитането на ускорени темпове на растеж.

4. ОЦЕНКА НА ФИСКАЛНИТЕ РИСКОВЕ

Външната финансова нестабилност може да окаже влияние върху националната икономика. През разглеждания период идентифицираните основни рискове пред фискалната политика са свързани с:

- висок дефицит по текущата сметка на платежния баланс;
- запазване темпа на инфлацията над средноевропейските нива;
- забавяне на вътрешното търсене и растежа;
- застаряване на населението, водещо до натиск върху пенсионната система;
- усвояване на средствата от европейските фондове.

Сравнително високото ниво на положително бюджетно салдо (бюджетен излишък), както и ниското ниво на правителствения дълг и неговата балансирана структура предполагат отсъствието на значителен директен ефект върху бюджета от неочаквано развитие на допусканията за динамиката на външните индикатори като лихви, валутни курсове и т.н.

Структурата на растежа на БВП, в която водеща роля има вътрешното търсене, към момента предполага бърз растеж на бюджетните приходи. Задълбочаването на неравновесието обаче води след себе си риска от забавяне на търсенето и намаляване на бюджетните приходи. Този риск е съсредоточен не толкова през 2009 г., колкото главно в средносрочен план, но потенциалният ефект върху бюджета не е малък. Забавяне на номиналния растеж на БВП с един процентен пункт ще означава загуба на приходи от 1.1% или около 330 млн. лв. в номинално изражение.

Влошаващата се възрастова структура на населението поставя предизвикателство пред бюджета в дългосрочен план. Неблагоприятните демографски процеси се очаква да доведат до нарастващи публични разходи най-вече за пенсии, което представлява сериозен риск за устойчивостта на публичните финанси и изисква адекватна реакция на фискалната политика дори в средносрочен план. Тази реакция трябва отчасти да се изрази в запазване на положителното бюджетно салдо и на постигнатото ниско ниво на държавния дълг като дял от БВП, което ще позволи поемането на тежестта от застаряващото население в бъдеще, без да се застраши стабилността на публичните финанси.

Като отчита спецификата на настоящата икономическа ситуация, СФР остава достатъчно консервативна с оглед балансиране на новопоявили се рискове пред икономическия растеж. При планирането на бюджета продължава практиката на залагане на резерви с цел гарантиране постигането на фискалните цели. Прилаганият през последните години буфер (така нареченото правило за 90%) през 2008 г. се замени с планирането на стратегически резерв за фискална устойчивост по централния бюджет.

5. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИТЕ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА И БЮДЖЕТА ОТ УСВОЯВАНЕТО НА ФОНДОВЕТЕ ОТ ЕС

Макроикономическата оценка, изготвена от Агенцията за икономически анализи и прогнози (АИАП), за ефектите от усвояването на средствата от Европейските фондове (ЕФ) не е имала за цел да моделира коефициента на усвояемост, а оценява какви биха били ефектите от усвояването на ЕФ върху основните макроикономически показатели като темпа на растеж на БВП, инвестициите, потреблението, инфлацията и т.н.

Оценката на макроикономическите въздействия от усвояването на фондовете на ЕС се отнася за цялостната макроикономическа ситуация в страната без разграничаване на ефекта върху отделни нейни компоненти (сектори, отрасли, региони). Приема се, че по регламент договорените фондове от ЕС ще бъдат изразходвани в съответствие с правилото $n+3$ за периода 2007-2009 г. и в съответствие с правилото $n+2$ за периода 2010-2013 г.

Ефектите върху икономиката се оценяват на базата на изразходваните, а не на договорените фондове. Инвестиционното съфинансиране изисква или намаляване на сегашните разходи по националните бюджетни линии, които не са финансирани от ЕС, или уеднаквяване на приоритетите на националния бюджет с приоритетите на Структурните и Кохезионния фондове, за да не се допусне влошаване на бюджетния баланс. Реформата на българския национален бюджет вече е започната, за да позволи ефикасно програмно-ориентирано многогодишно планиране, да се подготви за значителните нива на финансирането от ЕС и за да предотврати намаляването на съществуващото финансиране в области, които не се финансират от ЕС.

На основата на горните постановки и хипотези държавните интервенции през разглеждания период ще доведат до по-висок среден темп на нарастване на БВП с 0.27 процентни пункта на основата на очакваното ускорено нарастване на компонента на брутният капитал с 0.79 процентни пункта. Предвидените интервенции в Националната стратегическа референтна рамка (НСРР) очаквано ще доведат до **позитивни ефекти едновременно от страна на търсенето и на предлагането.**

Импулсът върху страната на търсенето е с краткосрочен характер, доколкото пряко или косвено се проявява в нарастване на крайното търсене.

За разлика от това ефектите от страна на предлагането са с по-дългосрочен характер и следва да доведат до създаване на нови производствени мощности, подобряване на качествените характеристики на работната сила, разпространяване на модерни технологии, и като цяло до достигане на ново технологично равнище. На страната на предлагането ще бъде повлияно по два начина.

- ⇒ Първо, посредством нарастването на капиталовите наличности в икономиката (нарастването на капиталовите наличности ще доведе до по-висок растеж на БВП с 0.3 процентни пункта);
- ⇒ Вторият ефект идва от по-високия Общ фактор на производителността (Total Factor Productivity, TFP). Очаква се инвестициите в иновации и човешки капитал в ОП “Конкурентоспособност” и ОП “Човешки ресурси” да имат положително въздействие върху TFP.

Направените изчисления показват, че като резултат от предвидените интервенции пазарът на труда ще се подобри едновременно по отношение на коефициента на икономическа активност и на безработицата. Броят на заетите в алтернативния сценарий през разглеждания период ще нарасне с 36 736 души.

Междувременно нарасналите доходи и инвестиционното търсене ще доведат до по-голям внос. Дефицитът по текущата сметка ще се подобри с 409.7 млн. евро в сравнение с базовия сценарий за периода 2007-2013 г. Два основни факта ще способстват за подобряването на текущата сметка, а именно нарасналият износ и по-високите парични трансфери, отразяващи позитивната нетна позиция на страната с бюджета на ЕС.

Имайки предвид природата на дейностите, в които ще бъдат концентрирани държавните интервенции, значителна е вероятността да не се осъществи „избутващ ефект“, т.е. направените разходи няма да изместят частни инвестиции. От друга страна, не е вероятно държавната експанзионистична политика да доведе до забележима промяна в лихвените проценти, доколкото инвестиционното търсене в страната все още е относително ниско и остава значително по-ниско от свободната парична маса. С други думи, публичната инвестиционна програма и навлизането на средства от Структурните фондове няма да повлияе на частните инвестиции в средносрочен период.

В същото време нивото на инфлацията няма да бъде засегнато от държавната намеса в икономиката. През програмния период нарастването на средната инфлация в България, преценено чрез индекса на потребителските цени, ще надвишава само с 0.09 процентни пункта растежа на индекса на потребителските цени съгласно базовия сценарий, което от своя страна ще доведе до незначително нарастване на валутния курс.

Директният ефект от усвояването на средства от ЕФ върху бюджета се изразява в нуждата от осигуряване на ресурси за национално съфинансиране, както и за плащане на вноската в бюджета на ЕС. Размерът на вноската за периода 2009-2011 г. варира в размер на 1.3-1.2% от БВП, докато необходимите суми за национално съфинансиране ще варират в рамките на 0.4-0.6% от БВП за периода 2007-2013 г.

Индиректният ефект от ЕФ ще се изрази в по-високи приходи от данъци в бюджета по линия на стимулирането на икономическата активност. Приносът на фондовете в икономическия растеж за периода се оценява между 0.3-0.4 пункта за всяка година. В допълнение те ще променят структурата на растежа на БВП към по-висок дял на вътрешното търсене и на вноса. Тази структура е благоприятна за бюджета, тъй като потреблението като част от вътрешното търсене и вносът са най-важните елементи на ДДС базата. Техният растеж съответно ще доведе до по-висок темп на нарастване на приходите от ДДС в сравнение с икономическа експанзия, водена от износ. Количественото измерение на тези ефекти се равнява на нарастване на приходите с около 0.4% всяка година спрямо базовия сценарий. Индиректен ефект от средствата от ЕФ върху бюджетните разходи не се очаква. Прогнозираното намаляване на безработицата би трябвало да рефлектира в по-ниски разходи за обезщетения на безработни, но този ефект ще бъде несъществен.

III. ЦЕЛИ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА И ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА

Параметрите на предложената СФР за периода 2009-2011 г. са определени при съобразяване с изброените по-горе фискални рискове и фокусират върху постигането на следните цели на икономическата и фискална политика:

- **Устойчиво покритие на Маастрихтските критерии (ценова стабилност, дългосрочни лихвени проценти, правителствен дефицит, правителствен дълг, стабилност на обменния курс) във връзка с включването на България във Валутния механизъм II (ERM II) и присъединяването ѝ към евро-зоната.**

Понастоящем България покрива четири от петте критерия за конвергенция. Поддържането на положително бюджетно салдо от 3% от БВП през разглеждания период противодейства на макроикономическите дисбаланси и гарантира дългосрочна фискална устойчивост предвид натиска от демографските процеси.

Постигнатото ниво на държавния дълг до равнища от около 17% от БВП гарантира стриктното спазване на референтните стойности за държавния дълг и осигурява възможности за гъвкавост на фискалната политика в средносрочен и дългосрочен план.

Основното предизвикателство, пред което е изправена страната, е свързано с постигането на критерия за **устойчиви нива на цените и средни показатели на инфлация**, които да не надвишават с повече от 1.5 процентни пункта инфлацията на трите държави-членки с най-добри показатели по отношение стабилността на цените, като референтната стойност на критерия към края на 2007 г. е 2.9%.

Постигането на критерия за ценова стабилност е предизвикателство, тъй като към сегашния период външните фактори за инфлация имат основен принос към нарастването на цените в страната. Като малка и отворена икономика промените в международните цени на енергоносителите се пренасят в много голяма степен върху производствените цени, а оттам и върху потребителските цени. Допълнителни фактори за инфлация са процесът на приспособяване на равнището на доходите и цените към средното ниво за ЕС и очертаващия се през последните години недостиг на работна сила на пазара на труда, който оказва натиск за увеличаване на разходите за труд на единица продукция.

Настоящата стриктна фискална позиция сама по себе се е инструмент за ограничаване на растежа на цените чрез намаляване растежа на вътрешното търсене.

Структурата на бюджета също се променя в посока по-голям дял на инвестиционните разходи за сметка на правителственото потребление. По-високите капиталови разходи на правителството ще доведат до по-висок потенциален икономически растеж и постепенно затваряне на отклонението от потенциалния икономически растеж, което ограничава проинфлационното въздействие на вътрешното търсене.

Други мерки в тази посока са:

1. Ограничаване растежа на заплатите в публичния сектор под темпа на растеж на производителността на труда. Тази мярка трябва също да спомага за избягване на прекомерен растеж на вътрешното търсене, което да стимулира растеж и на цените, но освен това служи и като сигнал към частния сектор в същата насока.
2. Ангажимент за намаляване на заетостта в бюджетния сектор с 12% през 2008 г. Това ще спомогне за намаляване на растящата разлика между търсенето и предлагането на труд в частния сектор, което стимулира растеж на заплатите, а оттам растеж на потреблението и цените.

➤ **Поддържане на висок икономически растеж чрез повишаване на производителността.**

В предложената СФР за периода 2009-2011 г. публичните разходи са ориентирани в посока стимулиране на факторите, ускоряващи икономическия растеж в съответствие с обновената Лисабонска стратегия в следните основни компоненти:

- ❖ увеличаване на производителността на всички фактори на производство и стимулиране на конкурентоспособността;
- ❖ увеличаване на икономическата активност и заетостта;
- ❖ повишаване качеството на работната сила.

Постигането на тези цели ще се реализира чрез изграждането на качествен човешки капитал, съответно конкурентноспособна работна сила, както и чрез въвеждането на нови технологии и създаването на иновации.

Ключова роля за постигане на устойчив растеж на производителността на труда ще имат онези политики, които подкрепят конкуренцията и стимулират външната ориентация на икономиката.

Предизвикателството пред българската икономика в средносрочен и дългосрочен план е поддържане на бърз и устойчив икономически растеж с цел ускоряване процеса на реална конвергенция и постигане средното за ЕС ниво на благосъстояние. В подкрепа на усилията за постигане на това предизвикателство ще съдейства провежданата благоразумна фискална политика с оглед запазване на постигнатата макроикономическа стабилност и осигуряване за устойчиво икономическо и социално развитие на страната.

Публични разходи, производителност и икономически растеж

Политиката на публичните разходи в Средносрочната фискална рамка 2009-2011 ще бъде насочена към подкрепа на производителността на труда и икономическия растеж.

По отношение на средното равнище на производителността на труда в ЕС (по прогнозни данни за 2007 г.) производителността на труда у нас, измерена като БВП по паритет на покупателната способност спрямо ЕС-27 (ЕС-27 = 100), е 36%.

Заедно с това тенденциите в **общата факторна производителност и заетостта** през последните години са умерено оптимистични.

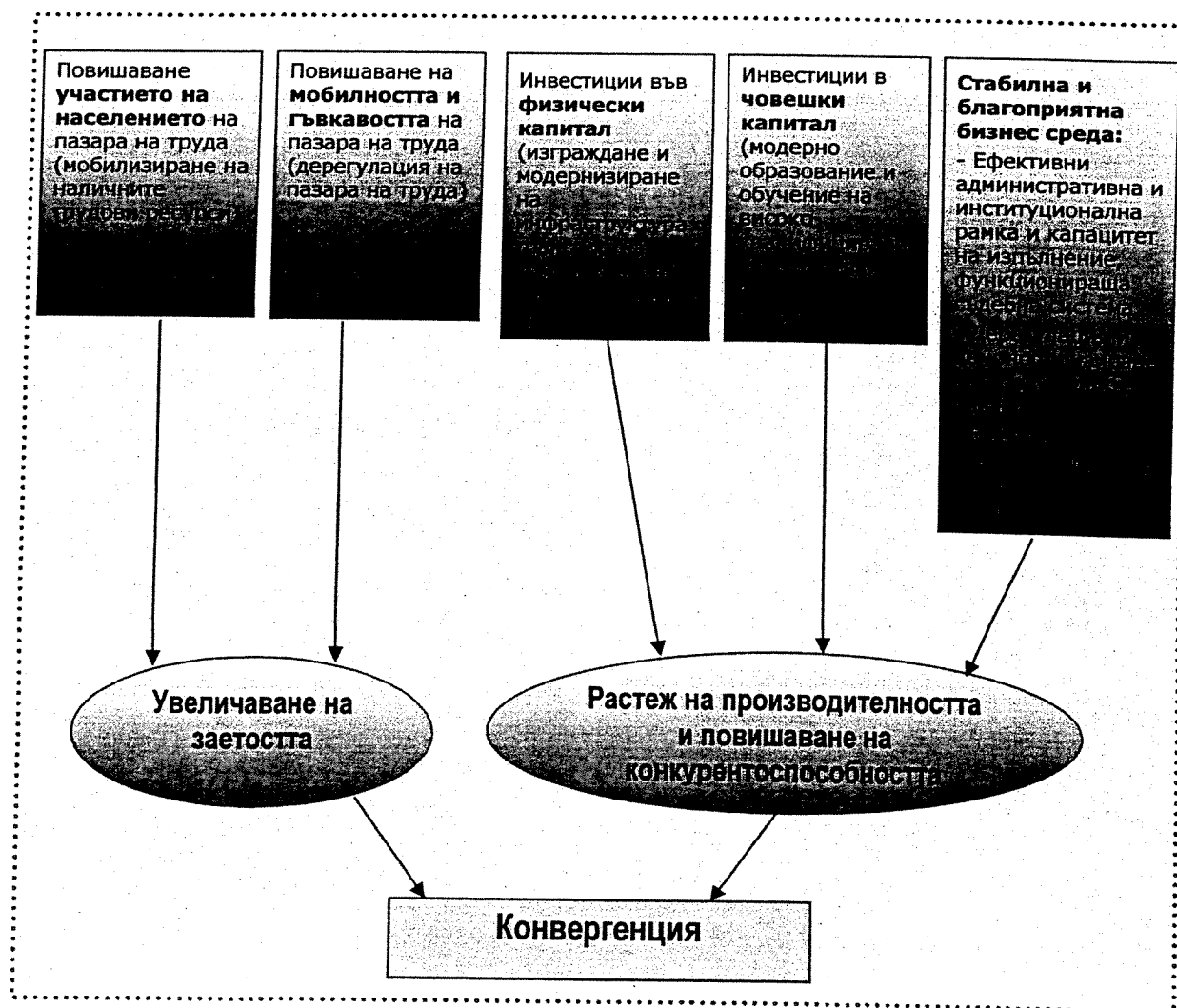
През последните няколко години производителността на труда в икономиката постепенно ускоряваше темпа си на растеж и бе по-висок от този на средната работна заплата. През 2007 г. обаче реалният растеж на доходите изпревари този на производителността на труда. Наблюдаваното развитие бе до голяма степен резултат от очертаващия се недостиг на работна сила в някои от отраслите на икономиката, както и от изсветляването на част от доходите в резултат на намалението на социално-осигурителната тежест през 2006 г. Очакванията за динамиката на разглежданите показатели налага увеличаване на потенциала на икономиката за постигането на по-висок икономически растеж и за нарастване на производителността на труда.

Публичните разходи въздействат върху растежа на брутния продукт чрез стимулиране на растежа на производителността на труда и в посока натрупването на капитал. Въздействието може да бъде пряко или косвено.

Директното въздействие се прокарва чрез ефективността и ефикасността, чрез които публичните разходи се трансформират в по-висок размер на капитала. Косвеното въздействие на публичните разходи върху растежа се проявява чрез производството и потреблението от страна на хората и чрез промяната в предлагането на труд в отговор на промените в относителните цени и дохода, произтичащи от промените в публичните разходи.

Основното предизвикателство пред икономическата и фискалната политика е ускоряване процеса на реална конвергенция и догонване нивото на икономическо и социално развитие в ЕС посредством бърз икономически растеж.

Комплексното въздействие на публичните разходи и подобряването на институционалната среда за бизнеса ще рефлектират в подобряване на факторната производителност на труда и на конкурентоспособността на икономиката с оглед постигане на целта за конвергенция.

Структурните политики следва да създават благоприятни условия в посока укрепване на конкуренцията във всички сектори на икономиката, в които тя все още е недостатъчна или не отговаря напълно на европейските изисквания, и за подобряване на регулирането в секторите, в които съществуват монополи.

По отношение подобряването на бизнес средата ще продължат да се осъществяват мерки, насочени към осигуряване на благоприятна и стабилна среда за развитие на частния сектор. Тези мерки обхващат насърчаване на предприемачеството и подкрепа за малките и средни предприятия, увеличаване на ефективността на публичната администрация и намаляване на административните бариери пред стартирането и функционирането на бизнеса, в т.ч. редуциране и опростяване на разрешителните и лицензионните режими.

Освен дерегулацията подобряването на бизнес средата и на инвестиционния климат изискват също така наличието на качествена институционална рамка и добър административен капацитет, в т.ч. ефективно функциониращи правораздавателна и правоохранителна системи.

Реализирането на посочените стратегически цели на икономическата и фискалната политика е свързано с редица проблеми, които биха могли да се отразят в забавяне и дори да действат като спирачка пред развитието на страната. Такива са:

- ⇒ липсата на добре подготвени и квалифицирани кадри за определени сфери (създаването на такива кадри предполага наличието на ефективни и модерни образователна и научна системи);
- ⇒ различията в регионалното развитие (социални и икономически неравновесия между отделни региони вътре в страната);
- ⇒ степента на участие на населението на пазара на труда и недостатъчната мобилност и гъвкавост и на пазара на труда в условията на неблагоприятна демографска ситуация.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ НА СРЕДНОСРОЧНАТА ФИСКАЛНА РАМКА ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 г.

Фискалната рамка за периода 2009-2011 г. очертава прогнозния размер на бюджетните приходи и разходи, както и на бюджетното салдо за разглеждания период, като са взети предвид предложените за одобрение основни допускания и актуализираната макроикономическа прогноза. В нея са балансирани социалната насоченост на разходите и стимулиране на бизнеса и икономическите реформи. В съответствие с Лисабонската стратегия либералната икономическа политика, насочена към стимулиране на бизнеса и икономическия растеж, предостави ресурс за по-силна социална ангажираност на бюджета. Отразените в СФР социални ангажименти са основно в две посоки - към всеки български гражданин и най-вече към по-възрастното поколение.

Таблица № 2: Консолидирана фискална рамка (2009-2011 г.)

Показатели (млн.лв.)	2008 Програма	2009 Прогноза	2010 Прогноза	2011 Прогноза
Приходи (% от БВП)	27 192,3 44.1%	32 045,9 44.4%	35 706,7 44.5%	39 044,0 44.3%
Разходи (% от БВП)	24 711,0 40.0%	28 924,4 40.0%	32 148,3 40.0%	35 253,0 40.0%
Бюджетен баланс (% от БВП)	2 481,3 4.1%	3 121,5 4.3%	3 558,4 4.4%	3 791,0 4.3%
Вноска в общия бюджет на ЕС (% от БВП)	659,9 1.1%	926,9 1.3%	1 117,5 1.4%	1 126,7 1.3%
Общ баланс (% от БВП)	1 821,4 3.0%	2 194,6 3.0%	2 441,2 3.0%	2 664,3 3.0%

Заложените фискални цели отговарят на етапа на развитие на икономиката. Средносрочната фискална рамка за периода 2009-2011 г. отразява благоразумната фискална политика, основаваща се на бюджетни излишъци от 3% в следващите години, значителен фискален резерв, контрол върху обема на публичните разходи в рамките на 40% от БВП и подобряване на тяхната ефективност, гъвкавост на пазара на труда и благоприятен инвестиционен климат. Запазването на благоразумния подход при управлението на публичните финанси в средносрочен хоризонт е в отговор на икономическите неравновесия и колебанията на външните финансови пазари и с оглед намаляване на инфлационния натиск в икономиката по линия на вътрешното търсене.

В таблица 3 е представен ръстът на съответните бюджетни показатели спрямо предходните години.

Таблица № 3: Ръстове по Консолидираната фискална програма (2009-2011 г.)

Показатели (млн.лв.)	КФП	КФП	КФП
	2009	2010	2011
Ръст на приходите	4 853,6	3 660,8	3 337,2
Ръст на разходите	4 213,4	3 223,8	3 104,6
Ръст на бюджетния баланс	640,2	437,0	232,6
Ръст на вноската в общия бюджет на ЕС	267,0	190,3	9,5
Ръст на общия бюджетен баланс	373,2	246,7	223,1

В подкрепа на успешното постигане на средносрочните фискални цели СФР за периода 2009-2011 г. предвижда запазване на макроикономическата стабилност, стимулиране на икономическата активност чрез данъчната политика, както и ефективно разпределение на публичните разходи към приоритетни области.

1. ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИТИКА – ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ

Данъчно-осигурителната политика е ориентирана към стимулиране на икономическата активност и намаляване дела на сивата икономика. Намалените данъчни ставки при преките данъци в съчетание с по-ниската осигурителна тежест целят насърчаване на инвестиционната активност и икономическия растеж.

1.1. ДАНЪЧНА ПОЛИТИКА

Прогнозата на приходите в СФР за периода 2009-2011 г. е разработена в съответствие с цялостната данъчна стратегия на правителството, с прогнозата за макроикономическите показатели, с действащите данъчни закони (с изключение на Закона за акцизите и данъчните складове) - във връзка с постепенното достигане на минималните европейски акцизни ставки), с тенденциите на постъпленията в бюджета през последните отчетни периоди, повлияни от различни фактори, а именно промени в обемите и структурата на вноса, вътрешното потребление, приключването на процеса на приватизация и др.

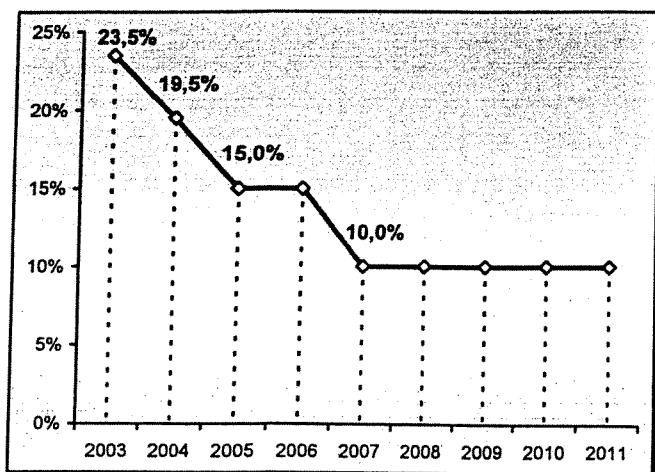
В областта на прякото данъчно облагане намалената данъчна тежест се очаква да продължи да влияе благоприятно върху икономиката, като положителните ефекти се изразяват в стимулиране на инвестициите, ръст на производството, както и повишаване на реалните доходи.

Очаква се оплоскостяването на данъчното облагане да повлияе в по-голяма степен за увеличаване на спестяванията, отколкото за повишаване на потреблението при хората с по-високи доходи. Този ефект би трябвало да бъде засилен чрез продължаващото прехвърляне на данъчната тежест от пряко към косвено облагане, тъй като косвените данъци имат сравнително по-регресивен характер. Това прехвърляне ще се запази през разглеждания период с оглед на предвиденото повишаване на акцизните ставки на горивата и тютюневите изделия.

Корпоративни данъци

Прогнозата за приходите от корпоративни данъци (в т.ч. данъци върху дивидентите, ликвидационните дялове и доходите на местни и чуждестранни юридически лица) за периода 2009-2011 г. е направена съобразно прогнозата за макроикономическите показатели и при запазване размера на ставката от 5% за данъците върху дивидентите, ликвидационните дялове и доходите на местни и чуждестранни юридически лица и на данъчната ставка по корпоративния данък от 10%, въведена със Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО) от началото на 2007 г.⁵

Графика №1: Данъчна ставка на корпоративния данък.

Оценката за нарастване на приходите за следващите години се основава на прогнозирания ръст на икономиката, съответно на БВП, както и на очакванията да се запази и повиши нивото на данъчна събираемост.

Приходите по ЗКПО са обусловени от печалбите на компаниите. Те като ниво и обем зависят от нивото на икономиката и нейното развитие, зависещи от своя страна от инвестициите и легализирането на бизнеса.

По отношение на корпоративното подоходно облагане с въведената ставка от 10% се достигна едно от най-ниските равнища в ЕС. Това е една от предпоставките за увеличаване на данъчната база, което заедно с повишената икономическа активност на фирмите ще доведе до значителен ръст на бюджетните приходи от налога.

Данъци върху доходите на физическите лица

Една от най-важните данъчни промени през 2008 г. засяга облагането на доходите на физическите лица. Досегашното прогресивно данъчно облагане беше заменено от пропорционално с еднаква ставка от 10% за всички доходи независимо от техния размер. Бяха премахнати досега съществуващия необлагаем минимум и правото на ползване на данъчните облекчения за деца.

⁵ С други изменения в ЗКПО, в сила от началото на 2008г., продължава тенденцията към подобряване администрирането на данъците, улесняващо както приходната администрация, така и стопанските субекти. Тези изменения включват преизчисляване на месечните авансови вноски за първото тримесечие на 2008г. на базата на данъчната печалба за 2007г., освобождаването на малките предприятия (с оборот до 200 хил.лв.) от задължение за внасяне на авансови вноски, и др.

Разчетите за приходите от облагането на доходите на физическите лица за периода 2009-2011 г. са направени при единна данъчна ставка за всички данъкоплатци - 10% (без необлагаем минимум и не зависи от размера на дохода), с изключение на доходите от стопанска дейност на едноличните търговци (ЕТ), за които ставката е в размер 15%.

При изготвяне на прогнозата за постъпленията от данъците върху доходите на физическите лица за периода 2009-2011 г. са взети предвид:

- ⇒ очакваният брой заети лица, заплати, размери на осигурителните вноски и др.;
- ⇒ очакваните ефекти от предлаганите промени в осигурителното законодателство.

Данък върху добавената стойност (ДДС)

Прогнозата за приходите от данъка върху добавената стойност (ДДС) е изготвена при запазване на ставката от 20% и отразяване на ефектите от хармонизацията на българското данъчно законодателство с изискванията на европейските директиви в областта на косвеното облагане след присъединяването на България към ЕС. Основните фактори, които влияят върху формирането на прогнозите за приходите от ДДС, са брутният вътрешен продукт и неговата структура по елементи на крайното потребление, валутният курс и инфлацията.

Постъпленията по ДДС се формират от:

- сделки в страната и вътреобщностни придобивания;
- внос от трети държави - нечленки на ЕС.

След присъединяването на Република България към ЕС от 1 януари 2007 г. постъпленията от внос от страни-членки на ЕС се начисляват от самите данъкоплатци в справките-декларации, подавани ежемесечно с данните за сделките в страната.

В

сделки в страната и ЕС растат с по-ниски темпове поради засиления износ и възстановявания данъчен кредит на износителите.

Приходите от внос от трети страни са зависими от цените на петрола и курса на долара.

Акцизи

По отношение на акцизите през прогнозния период 2009-2011 г. ще продължи хармонизацията на българското законодателство с това в ЕС с оглед достигане на минималните нива на акцизните ставки в съответствие с договорения с Европейската комисия график. Предвижданите законодателни промени в Закона за акцизите и данъчните складове за периода 2009-2011 г. са представени в следващата таблица:

Таблица № 4: Размери на акцизните ставки за съответните стоки за периода 2008-2011 г.

<i>Акцизи за:</i>	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
безоловен бензин	685 лв./1000 л.	-	-	710 лв./1000 л.
газъл	600 лв./1000 л.	-	-	615 лв./1000 л.
керосин	535 лв./1000 л.	565 лв./1000 л.	600 лв./1000 л.	615 лв./1000 л.
кокс и въглища	0.40 лв. за 1 гигаджаул топлотворна способност	0.50 лв. за 1 гигаджаул топлотворна способност	0.60 лв. за 1 гигаджаул топлотворна способност	-
електрическа енергия	1.20 лв. за 1 мегават час	1.40 лв. за 1 мегават час.	2.00 лв. за 1 мегават час	-
цигари	79 лв./1000 къса	102.3 лв./1000 къса	125.2 лв./1000 къса	-

Увеличаването на акцизните ставки при цигарите и течните горива през 2008 г. се очаква да допринесе за нарастване на инфлацията в края на годината съответно с 1 и 0.5 процентни пункта. Планираните промени в акцизните ставки при цигарите за 2009 и 2010 г. ще увеличи инфлацията съответно с 0.6 и 0.7 процентни пункта. Новите акцизи при електроенергията и въглищата в периода 2008-2010 г. ще имат незначително влияние върху общата инфлация, измерена чрез хармонизирания индекс на потребителските цени.

Очакван ефект за бюджета

При определянето на приходите от акцизи са взети предвид очакваните обеми на потребление на основните акцизни стоки – горива и тютюневи изделия, законодателните промени и други фактори.

Увеличаването на размера на акциза за керосина няма да има ефект за бюджета през разглеждания период, защото керосинът се използва за зареждане на

въздухоплавателни средства и акцизът се възстановява в сроковете, предвидени в Закона за акцизите и данъчните складове.

Увеличаването на размера на акциза за електрическата енергия, въглищата и кокса ще доведе до положителен ефект за бюджета, оценяван на около 7 млн. лв. за 2009 г. и съответно на около 13 млн. лв. за 2010 г. Увеличаването на размера на акциза за цигарите се оценява на 110 млн. лв. допълнителни приходи за бюджета за 2009 г. и на 115 млн. лв. през 2010 г. Увеличаването на размера на акциза за бензина и газьола ще доведе до положителен ефект за бюджета за 2011 г., оценяван на 69 млн. лв.

Мита

Прогнозата за приходите от мита и митнически такси за периода 2009-2011г. е съобразена с влиянието на следните фактори:

- Отпадане на селскостопанските мита от ЕС;
- Изменения в тарифните ставки като цяло, намаление от два пъти спрямо 2006 г.;
- Преориентация на вноса - процес, който ще продължава и в следващите години.

Прогнозата е направена при допускането, че относителният дял на вноса от страни извън ЕС (48% за 2006 г. и 42% за 2007 г.) ще намалява годишно с 1.0 процентен пункт за промишлените мита и 0.1 за селскостопанските, като се очаква през 2011 г. да стигне ниво от 36%.

За разглеждания период се очаква намаление в ставките в резултат на предстоящи преференциални споразумения в рамките на ЕС и Световната търговска организация (СТО), като очакваните средни ставки на митата на промишлените стоки са в границите 2.2–2.0%.

За селскостопанските мита е изчислена средната ставка, която за последните години е в границите 9-10%. За целите на прогнозата очакваните средни ставки на митата на селскостопанските стоки са между 8.5 и 8%. За прогнозата е използван обемът на вноса, делът на селскостопанските стоки в него и средната ставка за съответната година.

Таблица №5: Прогноза за приходите от мита при внос на промишлени и селскостопански стоки през периода 2009 – 2011 г.:

(млн. лева)

	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Мита – общо	211,6	220,0	228,3
Мита от промишлени стоки	148,2	155,5	163,0
Мита от селскостопански стоки	63,4	64,5	65,3

1.2. ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИТИКА

Промените в осигурителното законодателство са насочени както към „изсветляване” на заетите лица и техните доходи, така също и към намаляване на данъчната тежест и увеличаване на реалния разполагаем доход на домакинствата. Политиката по намаляване на социалноосигурителната тежест оказва положително влияние и за

понижаване на разходите за труд, а намалената осигурителна тежест за работодателите стимулира по-висока инвестиционна активност и търсенето на работна сила.

Основните промени в осигурителната политика са свързани с осигурителната тежест за фонд „Пенсии” и увеличаване размера на здравноосигурителната вноска от 6 на 8%. От 1 януари 2009 г. се предвижда включване на държавата като трета страна в разпределението на осигурителната тежест за фонд „Пенсии” (по схемата 8:10:12, при която работникът участва с 8%, работодателят с 10%, а държавата с 12%).

При сега действащата осигурителна тежест за фонд "Пенсии" се отделят 22 процентни пункта, разпределени в съотношение 60:40 между работодател и работник. При новата система съвкупно работник и работодател ще плащат 18 процентни пункта, което означава, че се намалява осигуровката с 4 процентни пункта. Два от тези процентни пункта ще компенсират увеличаването на здравно-осигурителната вноска, която се увеличава от 6% на 8%. Нетният ефект ще бъде намаляване на осигурителната тежест с 2 процентни пункта за работодателя. Също така е предвидено ставката за Фонда за гарантиране вземанията на работниците и служителите, плащана от работодателя, от 0.5 на сто да стане нулева за трите години.

Новата схема на плащане на осигуровките ще доведе до изсветляване на икономиката и до по-добра събираемост и ще подтикне бизнеса да започне да осигурява работещите за реалните им доходи, а не върху минималните осигурителни прагове.

Разчетите за приходите от осигуровки по СФР за периода 2009-2011 г. отразяват следните нови моменти в социалноосигурителната политика:

- увеличение на осигурителната вноска за фонд “Пенсии” на ДОО от 1 януари 2009 г. от 22 на 30 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., и от 17 на 25 на сто – за лицата, родени след 31 декември 1959 г. Новите размери на вноските за фонд “Пенсии” се разпределят между работодателите, осигурените лица и държавата в съотношение 10:8:12 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. (при общ размер 30 на сто), и на 8,33:6,66:10 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г. (при общ размер 25 на сто). Този принцип се прилага и за самоосигуряващите се лица.
- запазване размера на осигурителната вноска за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО) – 5 % за целия период и прилагане на същото съотношение 10:8:12, т.е. от работодателите - 1,66 %; от лицата –1,33 % и от държавата – 2,0 %.
- запазване размерите на осигурителните вноски за Фонд „Общо заболяване и майчинство” (ФОЗМ) и Фонд „Безработица” (ФБ) съответно 3,5 % и 1,0 % за целия период на прогнозата, както и съотношението между работодател/лице от 2008 до 2011 г. включително, т. е. 60:40.
- увеличаване на здравноосигурителната вноска от 1 януари 2009 г. на 8 на сто и разпределянето ѝ в същото съотношение - работодател/лице 60:40.
- не се предвижда промяна на размерите на осигурителните вноски за останалите фондове от консолидирания бюджет на ДОО (КБДОО);
- предлага се през 2009 г. да не се събират вноски за Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите” (нулева ставка);

- увеличение на минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващи се лица от 240 на 260 лв.

2. РАЗХОДНИ ПОЛИТИКИ – ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ

Разчетите по СФР за периода 2009-2011 г. отразяват основните допускания, отразени в приложението, като в допълнение:

- консолидираните разходи (без вноската в общия бюджет на ЕС) са ограничени в рамките на 40% от БВП;
- средствата за заплати годишно нарастват верижно с по 10%, като числеността е намалена във връзка с прилагането на § 23 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2008 г.;
- в разчетите за осигурителните вноски е отразено включването на държавата като осигурител във фонд „Пенсии“;
- отразено е увеличението на здравноосигурителната вношка от 6 на 8%;
- размерът на минималната работна заплата за страната се увеличава от 220 на 240 лв., считано от 1 януари 2009 г., съответно на 260 лв. и 280 лв. за 2010 г. и 2011 г.;
- по отношение на пенсиите прогнозата за 2009 г. е разработена на основата на осъвременяването им от 1 юли и преизчисляването им от 1 октомври 2008 г.; отчита се процентът на осъвременяване (14,3%) на пенсиите по швейцарското правило считано от 1 юли 2009 г.;
 - осъвременяването от 1 юли 2008 г. е по чл. 100 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) с 10,35 %. Средният размер на пенсиите за осигурителен стаж и възраст ще нарасне от 197,00 лв. месечно на 217,39 лв.;
 - предвидено е и преизчисляване от 1 октомври 2008 г. на всички пенсии за трудова дейност на базата на превърнат трудов стаж със среден осигурителен доход за 2007г. (398,17 лв.). От общо 1 733 000 пенсионери с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст броят на тези, които ще получат увеличение е около 1 085 000 или 62,6 на сто. Средният размер на пенсиите за осигурителен стаж и възраст се очаква да достигне 235,87 лв.;
- разпределението на средствата за инвестиции е в размер на минимум 7% от БВП в различните сектори на икономиката.

Посрещането на предизвикателствата пред фискалната политика изисква мерки по отношение на разходната част на бюджета, включително реструктуриране на публичните разходи.

Реструктурирането на бюджетните разходи следва да се осъществи в посока намаляване дела на разходите, отделяни за неефективни и неприсъщи за бюджета дейности, за сметка на увеличаване на продуктивните разходи за инвестиции в образование и инфраструктура. Необходимо е да бъдат определени по-нататъшните планове и стъпки на реформите на образователната система, системата на

здравеопазването, публичната администрация, както и да се извърши преглед на системата за субсидиране, които имат ключова роля за повишаване ефективността на разходите. Европейското финансиране също е рационално да се насочи към приоритетни области чрез осигуряване на национално съфинансиране на такива програми и проекти по европейските инструменти, които ще съдействат за насърчаване на растежа.

Предвид състоянието на дълга към настоящия момент през следващите три години размерът на лихвените плащания по държавния дълг по консолидирания бюджет се очаква да не надминава размера от последните няколко години и да бъде в диапазона от около 645 млн. лв. през 2009 г. до 800 млн. лв. през 2011 г. Нивото на лихвените разходи спрямо БВП няма да превишава 1.03 % през периода 2009-2011 г. с оглед на намаляващия размер на задълженията, понижаващата се рисковата премия на българския държавен дълг и обезценяващата се щатска валута.

3. ПРИОРИТЕТИ НА ПОЛИТИКАТА В СФР ЗА ПЕРИОДА 2009-2011 Г.

С цел повишаване на конкурентоспособността и ускоряване на реалната конвергенция на българската икономика към средните нива на ЕС политиката е насочена към оптимално и ефективно разпределение на публичните ресурси, включително на средствата от европейските фондове. Запазването на нивото на превишението на бюджетните приходи над бюджетните разходи в размер 3% от БВП ще бъде съчетано с мерки при овладяване на инфлационните процеси и налагане на строга данъчна и финансова дисциплина. Ще се въведат стимули за иновационни и експортни решения за българските производители с цел да се обвърже по-плътно ръстът на доходите в частния сектор с повишаването на производителността и регулирането на инфлационните процеси.

Приоритети на политиката в СФР за периода 2009-2011 г. са развитието на човешкия капитал за осигуряване на висока заетост, доходи и социална насоченост, в т.ч. качествено образование и достъп до качествени здравни и социални услуги, както и инвестициите в инфраструктурно изграждане и модернизирание.

3.1. Развитие на човешкия капитал – образование, наука и иновации, здравеопазване, социална политика.

Публичните разходи следва да въздействат върху факторите, ускоряващи икономическия растеж чрез ефективното оползотворяване на публичните разходи за образование и наука, здравеопазване и за насърчаване на трудовата заетост на населението.

Образование

Модерните икономики стават все по-зависими от знанието и информацията. Знанието се смята за основен фактор за производителността и икономическия растеж, което придава нова ключова роля на информацията, технологиите и обучението за резултатите от функционирането на дадена икономика. Именно осъзнаването на реалното място на знанието като производителна сила в модерните икономически системи налага термина “икономика на знанието”, в която основно място има

качеството на човешкия капитал. В условията на глобализацията и реструктурирането на продуктовите и трудовите пазари, съпроводени с повсеместното прилагане на информационните и комуникационните технологии, предизвикателствата пред училищното образование са огромни.

Първите стъпки към промяна в посоката на развитие на сектора на училищното образование у нас бяха предприети след приемане на Националната програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка през 2006 г. Обвързването на финансирането на предучилищното и средното образование с броя на учениците и децентрализацията на управлението на училищата са основните елементи, които предпоставят концентрацията върху резултатите от образователната система, повишаването на ефективността на разходите за образование и постигането на равен достъп до качествено образование.

Намаляването на броя на учениците през следващите години ще освободи ресурс за финансиране на специфични мерки в областта на образованието, без това да се отразява негативно върху бюджетния баланс и да доведе до общо нарастване на разходите за образование.

Въведеният от началото на 2007 г. единен стандарт за разпределение на средствата за образование на база брой деца/ученици от централния бюджет към първостепенните разпоредители с бюджетни кредити (общини) стимулира реструктурирането на системата в съответствие с демографските процеси.

За програмния период не се очаква появата на трудности, свързани с осигуряването на средствата по единния стандарт. Основната причина за това се крие в значителните неизползвани резерви за оптимизиране на разходите в системата. Един от основните резерви е по линия на очакваното намаление на броя на учениците в училищна възраст в размер на около 3.5% годишно – така наречения демографски дивидент. Същевременно около 3% от децата в училищна възраст са необхванати от системата. Дори и обхватът на системата да бъде подобрен (което е една от основните цели на реформата в сектора) и около 0.5% от необхванатите деца бъдат включвани всяка година в нея, нетният ефект е 3% демографски дивидент.⁶

Въвеждането на делегирани бюджети е приоритет в развитие на реформата в областта на училищното образование през 2008 г. Друг приоритет е продължаване и засилване на процеса по оптимизация на училищната мрежа от общински училища. Тези средства ще се реинвестират от всяка община за осигуряване на образованието и обучението на преместените ученици, осигуряване на мерки за намаляване на риска от отпадане на ученици и др.

Предвижданите оптимизация и постепенна консолидация на големия брой училища и висши учебни заведения с цел увеличаване на съотношението ученик-учител при намаляващ брой на учащите са обусловени от необходимостта от по-голяма ефективност при разходването на наличните бюджетни средства за сектора.

Всички спестявания и възможностите за финансиране по структурните фондове ще осигурят финансовата стабилност на системата в средносрочен план.

⁶ Източник: Конвергентна програма на Република България (2007-2010 г.)

Наука и иновации

Постигането на устойчиво развитие в условията на ЕС изисква икономиката да разчита във все по-голяма степен на иновациите и продуктите на научния сектор. Необходимо е повишаване на ефективността на разходите за научна дейност, разгръщане на приоритетното финансиране в определени сфери, изграждане на ясна визия за развитието на науката и участието на частния сектор в нейното финансиране.

Здравеопазване

Концепцията за разходите за здравеопазване се основава на следните необходими условия:

- високи норми на натрупване в човешки капитал с оглед постигане на по-висока производителност на труда и обща факторна производителност;
- смекчаване на ефектите от демографската криза чрез повишаване на здравния статус на населението за запазване на коефициента на икономическа активност.

Съществуващата позитивна връзка между здравния статус и производителността едновременно на квалифицираните и неквалифицираните работници определя основната цел на публичните разходи за здравеопазване, а именно подобряване на здравето на нацията. Тя ще се постигне чрез повишаване на средните равнища на показателите за здравно състояние на населението и намаляване на неравенствата по отношение на здравното състояние при различните социални групи.

- От началото на 2009 г. ще стартира процес на **демонополизация на здравното осигуряване**. Той ще се извършва при спазване принципа на солидарността и максимална защита на всички социални групи в риск. Предвижда се да бъдат създадени Гаранционен и Солидарен (изравнителен) фонд, които да осигурят финансовата стабилност в здравеопазването и достъп на всички социални групи, вкл. деца, пенсионери, групи в риск.

Целта на новия модел за развитие на здравеопазването е да се повиши качеството на предлаганите здравни услуги и пациентът да заеме централно място в системата, като се гарантира защитата на неговите потребности.

- **Националната здравна стратегия и националната здравна карта определят параметрите на здравния сектор в дългосрочен период.**
 - ⇒ Въвеждането на Национална здравна карта ще гарантира необходимия брой легла по видове клинични пътеки, брой специалисти и общопрактикуващи лекари спрямо населението на даден район.
 - ⇒ Националната здравна стратегия набелязва мерките за подобряване на финансовото състояние и функционирането на системата, повишаване на ефективността при разпределение и разходване на наличните средства в подкрепа на усилията за постигане на универсален и равнопоставен достъп до здравеопазване.
- Отпадането на забраната за приватизация на лечебните заведения цели повишаване на ефективността в системата и подобряване качеството на услугите в резултат на създадените конкурентни условия в болничния сектор.

- Увеличаването на здравно-осигурителната вноска от 6 на 8% ще допринесе за мобилизиране на допълнителен финансов ресурс в здравния сектор, който няма да е за сметка на общата данъчно-осигурителна тежест, тъй като ще бъде компенсирано от преразпределение на други осигурителни вноски.
- Предвижда се премахване на потребителската такса от 1 януари 2009 г.

Конкуренцията на пазара на здравно-осигурителните и медицинските услуги ще бъде контролирана чрез система за изравняване на риска и строги критерии за лицензиране на здравно-осигурителните фондове и различни законови механизми.⁷

Социална политика

Проведените реформи в областта на социалното осигуряване, както и благоприятното развитие на националната икономика и бюджетните показатели създадоха допълнителни възможности за намаляване на общия размер на социалноосигурителните вноски.

Неколкократното намаляване на осигурителната вноска за фонд "Пенсии" на държавното обществено осигуряване от 2000 г. насам и отделянето на част от нея за универсалните пенсионни фондове (през 2007 г. и след това – 5%) доведоха до значително нарастване на субсидията от централния бюджет за финансиране на пенсиите от държавното обществено осигуряване.

Главно поради ускорените процеси на застаряване на населението и намаляване на населението в подтрудоспособна и трудоспособна възраст се очаква натиск върху бюджета на ДОО и нарастване на дефицита по бюджета му в дългосрочен период. Възможностите за мобилизиране на допълнителен ресурс в системата се определят от събираемостта на осигурителните вноски, която е зависима от ограничена приходна база (декларирания размер на доходите на заетите индивиди, възрастовата структура на населението, както и от дела на неформалната заетост).

Очаква се коефициентът на зависимост⁸ да намалява постепенно и от 81.6% през 2007 г. през 2010 г. да достигне 79.3% като резултат от въвеждането на по-строги изисквания за придобиване право на пенсия и на увеличени брой осигурени лица.

Коефициентът на заместване на дохода (първи стълб)⁹ в момента е 41.9% и се очаква да достигне 42.4% през 2010 г. След 2010 г. се очаква коефициентът на заместване да намалява плавно.¹⁰

С цел подобряване финансовата устойчивост на държавната пенсионна система в средносрочен план се предвиждат следните мерки:

- ◆ стимулиране на работата след навършване на пенсионната възраст (при запазване на законоустановената възраст за пенсиониране през 2009 г.);

⁷ Те предвиждат създаването на Арбитражна комисия, която извънсъдебно ще решава възникнали спорове по изплащане на медицински услуги между НЗОК и здравно-осигурителните фондове и доставчиците на медицински услуги, Медицински инспекторат към МЗ, контролиращ изпълнението на клиничните и медицински стандарти и налагащ санкции при нарушаването им (вкл. отнемане на лиценз), публичен регистър на доставчиците на медицински услуги, и др.

⁸ Брой пенсионери на 100 осигурени лица.

⁹ Средна пенсия към нетен среден осигурителен доход.

¹⁰ Прогнозите са направени при предположение за липса на промени в текущото законодателство.

- ◆ подготвяне на законопроект за създаване на фонд за демографски резерв, който да гарантира дългосрочната устойчивост на държавната пенсионна система (в подкрепа на финансирането на ДОО в бъдеще);
- ◆ увеличаване на осигурителната база чрез увеличаване на обхвата на осигурените лица и повишаване размера на осигурителния доход.

Предвиденото от 1 януари 2009 г. включване на държавата като трета страна в осигуряването е сериозен механизъм за изсветляване на доходите и гарантиране на бъдещите пенсионери.

Подкрепа на заетостта. Публичните разходи за подкрепа на политиките по заетостта влияят пряко върху потенциала за по-висок икономически растеж. Тези политики се осъществяват на основата на преразпределение на публични ресурси и почти във всички страни изискват значителни средства.

Доколкото тези политики са насочени основно към сегмента на нискоквалифицираната работна сила, резервите за повишаване на производителността на труда чрез по-висока заетост не са значителни. Именно поради това тяхното влияние в посока ускоряването на икономическия растеж е скромно. Заедно с това значението на публичните разходи за тези програми е съществено от гледна точка на социалната интеграция на хората с ниско образование и квалификация.

3.2. Инвестиционна политика

Националната инвестиционна политика за периода 2009-2011 г. е насочена към подпомагане постигането на целите и приоритетите, заложи в правителствената програма в дългосрочен, средносрочен и краткосрочен аспект. Ключови документи са Националният план за развитие на България до 2013 г. и Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г., в които са представени основните стратегически цели с оглед постигане на устойчиво социално-икономическо развитие на страната, а именно: подобряване и развитие на базисната инфраструктура, развитие на човешките ресурси и подобряване на социалната инфраструктура, балансирано регионално развитие.

Посочените цели се предвижда да бъдат реализирани с национални ресурси в комбинация със средства от фондовете на ЕС. Средствата от ЕС ще се явяват допълващи националните разходи, като не ги заместват. Ръстът на инвестиционните разходи ще бъде преди всичко за сметка на нарастване на инвестициите, генериращи обществена полза.

Ключово условие за постигане на висок икономически растеж е нарастването и балансираното разпределение на средствата за инвестиции като процент от БВП в различните сектори на икономиката. При разпределянето им е необходимо да се имат предвид националните и секторните стратегии и политики, както и допълването на традиционните източници на финансиране със средствата от Европейския съюз (ЕС) и възможностите за използване на публично-частни партньорства. Страната се нуждае от финансирането на мащабни инвестиционни проекти за инфраструктурното изграждане и модернизиране (в областта на енергетиката, водопреносната мрежа и пътната инфраструктура).

В областта на **транспорта** ще се провежда политика, насочена към доизграждането на магистралните пътища и участъците на европейските транспортни коридори, подобряване на железопътната инфраструктура по тях; модернизация на пристанищната и летищна инфраструктури. Ще се обърне внимание на развитието на комбинирания транспорт, изграждане на интермодални терминали, както и ще се стимулира доизграждането и поддръжката на общинската мрежа, както и активната работа за изграждане на националната мрежа от магистрали за свързването ѝ с европейските транспортни коридори.

В областта на **околната среда** основните приоритети са насочени към изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води; доизграждане и рехабилитиране на инфраструктурата за питейно и водоснабдяване, изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за третиране на отпадъците, опазване на въздуха. Инвестиционните нужди в сектора произтичат и от ангажиментите на страната във връзка с пълното хармонизиране на националното законодателство с европейските изисквания за опазване на околната среда. Усилията ще бъдат насочени към реализиране на целите за координирано и контролирано развитие на необходимата инфраструктура на национално и регионални нива за екологосъобразно третиране на битови отпадъци, отпадъци на обществени лечебни заведения и пр.; поетапно включване на населените места в системата за разделно събиране, повторна употреба и рециклиране на масово разпространени отпадъци.

В областта на **енергетиката** основните приоритети са изграждане на добре развита енергийна инфраструктура, модернизиране на енергийната инфраструктура и изграждане на съоръжения за покриване изискванията на околната среда.

Основните цели на инвестиционната политика в сферата на **регионалното развитие и благоустройството** са създаване на условия за ефективен инвестиционен процес в сферата на благоустрояването, доизграждане и поддръжка на водоснабдителните и канализационни системи и пътната инфраструктура, балансирано и устойчиво развитие на регионите; управление на държавната собственост и жилищната политика. Приоритет в тази сфера е насърчаване на икономическото и социалното развитие в регионите чрез ефективно и ефикасно прилагане на структурните инструменти на ЕС и пълноценно участие в европейските структури и развитие на международното сътрудничество в областта на регионалната политика.

В областта на **управлението на бедствията и аварията** приоритети в инвестиционната политика са доизграждането на националната система за спешни повиквания (112), изграждането на национална система за ранно предупреждение и оповестяване на органите на изпълнителната власт и населението, изграждането на национална интегрирана система за управление на извънредни ситуации; в областта на държавния резерв и военновременните запаси - изграждане и ремонт на петролни бази и зърнобази.

В областта на **здравеопазването** основните инвестиционни приоритети са насочени към осигуряване на лечебните заведения и диспансерите с необходимото оборудване с

оглед повишаване на нивото на диагностиката и лечението, както и ремонта и поддръжката на сградния фонд на здравните заведения.

В областта на **културата** приоритет е подобряване на управлението на културното-историческото наследство, включително чрез реструктуриране на националната музейна мрежа, модернизация на системата за регистрация на паметниците на културата и на системата за контрол върху тяхното съхранение и защита, оптимизиране на цялостната мрежа от културни институти.

В областта на **образованието** инвестиционните приоритети са насочени към оптимизиране на училищната мрежа и обвързването ѝ със социално-икономическите характеристики на района, подобряване на материално-техническата база на училищата, широкото използване на компютри, осигуряване на интернет връзка за всички училища и изграждане на национална образователна мрежа.

V. УЧАСТИЕ НА БЪЛГАРИЯ В ОБЩИТЕ ПОЛИТИКИ НА ЕС

Според Националния план за развитие на България до 2013 г. и Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г. основните стратегически цели са:

- достигане и поддържане на висок икономически растеж чрез динамична икономика на знанието в съответствие с принципите на устойчивото развитие;
- повишаване на потенциала на човешкия капитал и достигане на равнища на заетостта, доходите и социалната интеграция, осигуряващи високо качество на живот.

С участието си в европейските политики България като страна – членка на ЕС получава допълнителни безвъзмездни средства за постигане целите на инвестиционната политика.

1. Предприсъединителни инструменти.

Помощта по линия на Програма САПАРД е насочена към модернизиране на земеделските стопанства и хранително-вкусовата промишленост, както и към цялостно модернизиране на селското стопанство. Програма САПАРД завършва дейността си през 2008 г.

Помощта на ЕС в рамките на програма ИСПА се предоставя в областта на икономическото и социално сближаване и във връзка с екологичната и транспортната политика, като вниманието е насочено към две основни мерки:

- Мерки за опазване на околната среда, които дават възможност да се изпълняват изискванията на екологичното право на Общността, както и целите на Партньорствата за присъединяване. Цели се подобряване на качеството на питейната вода, пречистване на отпадните води, обезопасяване и оползотворяване на твърдите отпадъци, очистване на въздуха в промишлените райони. Програмата финансира проекти, които осигуряват постоянно и рационално използване на природните ресурси, превантивни мерки за опазване на околната среда, идентифициране и спиране на замърсяването при източника (напр. изграждане на пречиствателни станции, на депа за отпадъци и пр.).
- Транспортни инфраструктурни мерки, които насърчават устойчивата мобилност и по-специално тези, които представляват проекти от общ интерес. Включват се и мерки за взаимоотношаността и взаимната оперативна съвместимост на националните мрежи с трансевропейските мрежи, както и достъп до такива мрежи. Проекти, които свързват националните транспортни мрежи (жп линии, магистрали) с трансевропейските, както и за реконструкция и изграждане на летища, пристанища. Приоритетни в областта на транспорта са трансевропейските коридори 4, 7, 8, 9, 10, осигуряващи транспортни връзки със страните от ЕС и между страните кандидатки. Поощряват се начинания, които гарантират подвижност, осигуряват сигурност, избягването на високи пътни разходи и пр. (например реконструкция и изграждане на жп линии, летища, пристанища и др.).

Проектите по програма ИСПА ще се изпълняват до 2010 г., като крайните плащания от ЕК ще бъдат получени в България най-късно през 2012 г.

Общата цел на **програма ФАР** е да подпомогне страните кандидатки в подготовката им за присъединяване към ЕС. Програмирането по ФАР като предприєдинителен инструмент се преустанови от 2007 г. Изпълнението и управлението на неприключилите проекти (за 2005 и 2006 г.) продължава до тяхното финализиране, но не по-късно от 2010 г.

2. Преходни инструменти.

Преходният финансов инструмент предвижда подкрепа за институционално изграждане в секторите правосъдие и вътрешни работи, земеделие, финанси, вътрешен пазар, заетост, социална закрила и др. Преходният финансов инструмент се изпълнява в съответствие с правилата по Програма ФАР. Сред ключовите проекти, които ще се реализират за периода 2007-2010 г. със средства по Преходния финансов инструмент, са укрепване на капацитета на Комисията за финансов надзор, Академията на МВР, Агенцията за социално подпомагане, съдилищата и съдебната администрация, укрепване на капацитета на МВР за борба с организираната престъпност, укрепване на системата на затворите в България, Министерството на околната среда и водите и др.

Инструмент за улесняване на бюджетните парични потоци и за подпомагане на изпълнението на Шенгенското споразумение. Инструментът за улесняване на бюджетните парични потоци и за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение има за цел да подпомогне България за финансиране на дейности във връзка с укрепване на новите външни граници на ЕС за прилагане на достиженията на правото на Шенген, контрола по външните граници и подобряването на паричния поток в националния бюджет.

Съгласно приетата Национална индикативна програма 2007–2009 г. са определени следните цели на Инструмент Шенген:

- придобиване на ново техническо оборудване за наблюдение и контрол на външните граници;
- специализирано техническо оборудване за провеждане на полицейски операции в граничната зона;
- модернизиране и развитие на националните комуникационни системи;
- информационни системи и компютърни мрежи, свързани с прилагането на Шенгенското законодателство;
- ремонт и модернизиране на съществуващата гранична инфраструктура;
- други дейности, свързани непосредствено с осъществявания граничен контрол на външните граници на ЕС;
- повишаване на квалификацията на персонала, включително езикова подготовка;
- развитие на Национална визова система и свързване към Визовата информационна система на ЕС и мрежата за консултиране на визи VISION.

3. Структурни и Кохезионен фондове

Оперативна програма „Транспорт” ще допринесе за постигане на следните приоритети:

- Изграждане и развитие на ключовите транспортни инфраструктурни връзки от национално, трансгранично и европейско значение и за подобряване на свързаността на основните железопътни линии;
- Развитие на националната транспортна инфраструктура и интегрирането ѝ в тази на останалите страни-членки на ЕС;
- Развитие и подобряване на пътната мрежа и привеждането ѝ в съответствие с европейските норми и стандарти;
- Оптимизиране на капацитета и ефикасността на съществуващата и нова инфраструктура;
- Модернизиране на инфраструктурата по морските пътища и по р. Дунав;
- Подобряване на условията за корабоплаване и насърчаване на интермодалния транспорт.

Оперативна програма „Околна среда” има за главна стратегическа цел подобряването, запазването и възстановяването на естествената околна среда и развитие на екологичната инфраструктура. В областта на инфраструктурата, свързана със защитата и рационалното използване на водите, основните акценти на програмата са свързани с повишаване дела на населението, включено към канализационната мрежа на страната и към селищните пречиствателни станции за отпадъчни води. Средствата от ОП „Околна среда 2007-2013 г.” ще бъдат основно насочени към постигане на съответствие с изискванията на европейското екологично законодателство в областта на изграждане на канализационни системи, включително СПСОВ.

ОП „Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде насочена към опазване на местообитанията чрез разработване, актуализиране и изпълнение на планове за управление на защитени територии и на планове за управление на защитените зони от НАТУРА 2000.

Оперативна програма „Регионално развитие” има най-общо за цел подобряване на качеството на живот и работната среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие.

Специфични цели на програмата са:

- изграждане на устойчиви и динамични градски центрове, свързани с техните по-слабо урбанизирани периферни територии, като по този начин се увеличат възможностите за благоденствие и развитие;
- осигуряване на по-добър достъп до пътни и енергийни мрежи и до информационни и комуникационни технологии за изостаналите райони;
- повишаване на регионалния туристически потенциал за развитие и маркетинг на устойчиви, разнообразни, специфични за региона туристически продукти с по-висока добавена стойност;

- мобилизиране на регионалните и местните технически и институционални възможности и ресурси за осъществяване на политиките за регионално развитие.

Оперативна програма „Конкурентоспособност” има за основна цел развитието на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световния пазар. Специфичните цели са:

- насърчаване на иновациите и повишаване на ефективността на предприятията;
- подобряване на бизнес средата.

Специфичните цели ще бъдат постигнати чрез следните мерки:

- ⇒ насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията;
- ⇒ защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;
- ⇒ развитие на благоприятна проиновационна среда в подкрепа на бизнеса;
- ⇒ модернизация на технологиите и управлението в малките и средни предприятия (МСП);
- ⇒ осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса;
- ⇒ намаляване на енергоемкостта и разнообразяване на енергийните източници;
- ⇒ укрепване на производствения капацитет и достъпа до пазари чрез използване на предимствата на бизнес кооперирането;
- ⇒ подобряване на достъпа до капитал за развитие за МСП;
- ⇒ осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции, главно свързани с иновационни дейности;
- ⇒ промоция на предимствата на България като инвестиционна дестинация;
- ⇒ насърчаване на интернационализацията на българските предприятия;
- ⇒ подобряване на националната инфраструктура като качество.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” цели да се подобри качеството на живот на хората в България чрез подобряване на човешкия капитал, постигне на високи нива на заетост, повишаване на производителността, достъп до качествено образование и учене през целия живот и засилване на социалното включване.

Специфични цели на ОП „Развитие на човешките ресурси” са:

- повишаване предлагането на труд и качеството на работната сила;
- увеличено инвестиране в човешкия капитал чрез по-добро и по-достъпно образование;

- повече социален капитал, партньорства и мрежи и развитие на социалната икономика.

Специфичните цели ще бъдат постигнати чрез интервенции в следните области:

- ⇒ насърчаване на икономическата активност и развитие на пазар на труда, насърчаващ включването;
- ⇒ повишаване на производителността и адаптивността на заетите;
- ⇒ подобряване качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието;
- ⇒ подобряване на достъпа до образование и обучение;
- ⇒ социално включване и насърчаване на социалната икономика;
- ⇒ повишаване ефективността на институциите на пазара на труда, социалните и здравните услуги;
- ⇒ транснационално и междурегионално сътрудничество.

Оперативна програма „Административен капацитет” има за главна цел подобряване работата на държавната администрация за реализиране на ефективни политики, качествено обслужване на гражданите и бизнеса и създаване на условия за устойчив икономически растеж и заетост, както и за повишаване на професионализма, прозрачността и отчетността в съдебната система.

Специфичните цели на програмата са:

- ефективно функциониране на администрацията и на съдебната система;
- подобряване на управлението на човешките ресурси и повишаване на квалификацията на служителите в държавната администрация, съдебната система и структурите на гражданското общество;
- модерно обслужване от страна на администрацията и на съдебната система.

Оперативна програма „Техническа помощ” има за обща цел по-нататъшно подобряване на координацията, контрола, прилагането и оценката на Структурните фондове и Кохезионния фонд (СКФ) в България за периода 2007-2013 г.

Специфичните цели на програмата са насочени към:

- укрепване на необходимия капацитет и функциониране на структурите на централната и местни администрации, участващи в усвояването на СКФ;
- подобряване на информираността и осведомеността на обществото за ефективното и ефикасно използване на СКФ в България.

4. Териториално сътрудничество.

Европейското териториално сътрудничество, финансирано от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), ще подкрепя хармоничната и балансирана интеграция на територията на ЕС чрез подпомагане на сътрудничеството в области, които са от значение за общността на трансгранично, транснационално и междурегионално

равнище.

Оперативните програми за териториално сътрудничество са:

- Програми за трансгранично сътрудничество по вътрешните граници на Европейския съюз: България - Гърция и България - Румъния с финансиране от ЕФРР;
- Програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на Европейския съюз: България - Турция, България - Република Македония, България – Сърбия. Тези три програми ще се финансират както от ЕФРР, така и от Инструмента за пред-присъединителна помощ (ИПП) на ЕС;
- Програмата за Черноморския басейн, финансирана както от ЕФРР, така и от Европейския инструмент за добросъседство и партньорство (ЕИДП);
- Програмата за транснационално сътрудничество в Зона “Югоизточна Европа” (South East European Space);
- Програма за междурегионално сътрудничество INTERREG IVC;
- Програма INTERACT II за оперативно съдействие;
- Оперативна програма ESPON 2013 (Европейска мрежа за наблюдение на териториалното планиране);
- Оперативна програма URBACT II.

В рамките на Цел 3 “Европейско териториално сътрудничество” България ще развива сътрудничеството в следните обобщени области:

- ⇒ насърчаване на предприемачеството, по-конкретно развитие на МСП, туризъм, култура и трансгранична търговия;
- ⇒ насърчаване и подобряване на съвместното опазване и управление на природните и културни ресурси, както и предотвратяване на природни и технологични рискове;
- ⇒ подкрепа за връзките между градските и селските райони;
- ⇒ намаляване на изолацията чрез подобрен достъп до транспортни, информационни и комуникационни мрежи и услуги, и трансгранични системи и съоръжения за вода, отпадъци и енергия;
- ⇒ развитие на сътрудничество, капацитет и съвместно използване на инфраструктури, по-конкретно в сектори като здравеопазване, култура, туризъм и образование
- ⇒ стимулиране развитието на трансгранични пазари на труда, местни инициативи за заетост, равенство на половете и равни възможности, обучение и социално включване;
- ⇒ развитие на институционален и административен капацитет на регионално и местно ниво и предоставяне на техническа помощ за подготовка на нови проекти.

Междурегионалното сътрудничество е включено под формата на операция в Приоритетна ос 4 “Регионални и местни мрежи, сътрудничество и капацитет за усвояване” по Оперативна програма Регионално развитие 2007-2013 г., която ще се финансира от ЕФРР за по-ясна подкрепа на връзките между Цел 1 и Цел 3 на новата Кохезионна политика.

VI. УСТОЙЧИВОСТ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ

През следващия тригодишен период благоразумната фискална политика ще бъде изградена върху рамка, насочена към подобряване на качеството на публичните финанси и позволяваща идентифицирането на решения, свързани с фискалните предизвикателства, пред които е изправена страната.

Оценката на риска за публичните финанси от застаряването на населението зависи от комплексния анализ на прогнозното развитие на публичните разходи, бюджетния баланс и държавен дълг.

За целите на оценката на устойчивостта на публичните финанси в България е използван сценарий, при който се спазват фискалните бюджетни цели за периода 2007-2010 г., дефинирани в Конвергентната програма, и се реализира постепенно линейно намаляване на бюджетния излишък до достигане на средносрочната цел (medium-term objective - МТО) от 1.5% от БВП бюджетен излишък през 2012 г. и до достигане на старата средносрочна цел от балансиран бюджет през 2016 г. Оттам нататък изменението на бюджетния баланс се управлява от ефекта върху публичните разходи на застаряването на населението.

При този сценарий първичният баланс остава положителен за по-голямата част от периода, като единствено спада под нулата след 2040 г. поради нарастването на ефекта от застаряването на населението. Държавният дълг като дял от БВП намалява до 2014 г., след което започва да нараства поради намалението на първичното бюджетно салдо и спада на реалния растеж на БВП. Неговото ниво обаче се запазва значително под 60% от БВП без риск да наруши конвергентния критерий за целия период.

Практиката на ЕК е дългосрочната динамика на държавния дълг и бюджетния баланс да се агрегира в два индикатора за устойчивостта на фискалната политика в дългосрочен план – S1 и S2. Индикаторът S2 може да се интерпретира като разликата между текущата (прогнозната) фискална позиция за всяка година напред в бъдещето и тази позиция, която отговаря на условието за устойчивост за неопределен период напред в бъдещето. Дефиниция за устойчивост на публичните финанси е спазване на дългосрочното бюджетно ограничение, а именно сконтираните потоци на първичните бюджетни баланси напред в бъдещето да покриват настоящата стойност на държавния дълг. Индикаторът S1 отразява разликата между текущата (прогнозната) фискална позиция за всяка година напред до 2050 г. и тази позиция, която гарантира спазването на критерия от Маастрихт за държавния дълг през последната година от периода – 2050 г. Класификацията на страните-членки по стойност на индикатора за устойчивост S2 е сравнително добро приближение за съответния риск от демографските процеси.

Положителна стойност на двата индикатора съответно означава необходимост от фискална консолидация или структурни реформи, които да намалят тежестта на застаряването върху публичните финанси. Обратното, отрицателна стойност на индикатора предполага, че началната бюджетна позиция е достатъчно силна да осигури устойчивостта на фискалната политика дори и предвид риска от застаряването на населението. Прогнозираното демографско развитие в страната до 2050 г. и неговия ефект върху публичните финанси имат следното отражение върху устойчивостта на фискалната политика, измерена чрез двата индикатора:

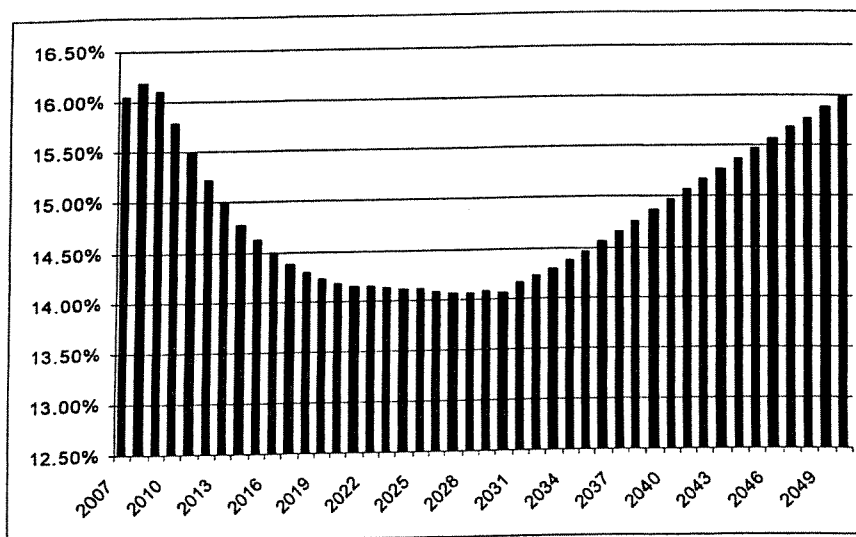
Таблица №6: Индикатори за устойчивост.

	Програмен сценарий		
	S1	S2	RPB
Стойност	-5.7	-4.4	-0.2
<i>от която:</i>			
Начална бюджетна позиция	-4.6	-4.5	-
Дългово ограничение през 2050 г.	-0.9	-	-
Бъдещи промени в бюджетната позиция	-0.1	0.1	-

Стойността и на двата индикатора за страната е отрицателна и това очевидно се дължи на силната начална бюджетна позиция. Положителното в случая е, че тежестта на застаряването на населението върху публичните финанси в дългосрочен период е незначителна (0.1% от БВП). Последната колонка в таблицата задава изискуемия първичен баланс (required primary balance-RPB), получен като сума на сегашното първично салдо (през 2006 г.) и стойността на S2 индикатора. Изискуемият първичен баланс съответно предполага, че при така зададените параметри бюджетът може да си позволи да поддържа първичен дефицит от 0.2% от БВП през 2007 г. без да наруши условието за устойчивост на фискалната позиция. Този резултат не е изненадващ, като се има предвид прогнозната динамика на разходите, чувствителни към демографските процеси, до 2050 г. – тяхното ниво като дял от БВП в края на периода е на практика идентично с нивото им през 2007 г.

В същото време риск от демографското развитие все пак съществува и може да се окаже значителен, тъй като сегашната положителна оценка е силно зависима от липсата на отпускане на фискалната дисциплина и дискреционно увеличение на публичните разходи. От друга страна, силното нарастване на разходите, чувствителни към застаряването на населението в края на периода, предполага, че те могат да имат значително по-висок ефект след 2050 г. Това налага предпазлива фискална политика и за в бъдеще, както и прилагането на структурни реформи особено в пенсионната система, където отрицателният ефект от застаряването се очаква да е най-висок.

Графика № 2: Общо бюджетни разходи, свързани със застаряването на населението (% от БВП).

Прогноза за отклонението от потенциалния БВП и мотивирана оценка за нивото на бюджетното салдо, на структурния и на цикличния баланс за периода 2008 – 2011 г.

Фискалната политика отчита необходимостта от поддържане на висок положителен бюджетен баланс предвид непосредствените и дългосрочни рискове пред публичните финанси. През програмния период не се предвиждат еднократни или временни мерки със сериозен ефект върху бюджетния баланс.

През всяка година от програмния период се очаква:

- консолидираният бюджет да реализира положително салдо след отчитане на влиянието на икономическия цикъл;
- промяната на структурния баланс да следва промяната на отклонението от потенциалния БВП с оглед недопускане проциклично разхлабване на фискалната позиция.

През 2007 г. потенциалният икономически растеж възлезе на 5.76%, което е с около 0.7 процентни пункта по-ниско спрямо стойността, очаквана съгласно изчисленията, представени в Конвергентната програма (2007-2010 г.). Разликата в стойностите се дължи отчасти на извършените по отношение на БВП ревизии за 2006 и 2007 г. и отчасти на по-ниския от очаквания растеж на инвестициите в основен капитал през 2007 г., довел и до по-малко нарастване на общите капиталови запаси в икономиката.

Въпреки това, с най-голям принос към потенциалния растеж се очертават именно капиталовите запаси (2.88 процентни пункта), следвани от общата факторна производителност (1.64 процентни пункта) и заетостта (1.24 процентни пункта). Подобно развитие по отношение на приносите на трите основни производствени фактора е напълно логично с оглед на наблюдаваната висока инвестиционна активност и продължаващия процес на трансфер на нови технологии посредством инвестиционните стоки.

Отклонението от потенциалния БВП за 2007 г. е в размер 1.53%, като тази стойност представлява резонно обяснение на появилите се още през 2006 г. признаци на „прегриване“ на българската икономика: ускоряване на темпа на инфлация, на растежа

на заетостта и работните заплати, задълбочаване на неравновесията във външния сектор. Шоковете в предлагането и нетипично високите цени на храните и петрола на международните пазари също обясняват високата стойност на отклонението и по-ниския потенциален растеж.

През 2008 г. се очаква **потенциалният икономически растеж** да се ускори до 7.05%, като ускорението се дължи от една страна на по-ниската база от 2007 г., а от друга – на очакването за отшумяване на ефектите от високите международни цени и шоковете в предлагането. От страна на производствените фактори най-голям принос се очаква от страна на капитала, отново следван от общата факторна производителност и заетостта. През 2009, 2010 и 2011 г. потенциалният растеж се очаква да достигне стойности съответно от 6.71, 7.05 и 6.34%. Неравномерното развитие на прогнозираните стойности на потенциалния икономически растеж за тези три години до голяма степен може да се обясни с факта, че в текущата прогноза стойностите на фактическия икономически растеж са минимално очакваните. Ревизирането нагоре на последните би изгладило съответно и профила на потенциалния растеж.

Отклонението от потенциалния БВП през 2008 г. ще отбележи очакван спад до 0.72% главно поради гореописаните причини. Очакваните стойности на показателя за следващите три години са съответно 0.52, 0.38 и 0.43%. С оглед на относително бавното затихване на инфлационните процеси в страната тези стойности отразяват съответно по-плавен преход в средносрочен план към равновесното за икономиката състояние, при което фактическият и потенциалният БВП съвпадат.

Таблица № 7: Стойности на потенциалния растеж и на отклонението от потенциалния БВП.

Потенциален растеж	5.76%	7.05%	6.71%	7.05%	6.34%
Отклонение от потенциалния БВП	1.53%	0.72%	0.52%	0.38%	0.43%

Източник: Агенция за икономически анализи и прогнози (АИАП).

Таблица № 8: Приноси към потенциалния растеж.

2007 г.	1.24%	2.88%	1.64%
2008 г.	1.83%	3.20%	2.02%
2009 г.	1.02%	3.30%	2.39%
2010 г.	0.82%	3.36%	2.87%
2011 г.	0.59%	2.75%	3.00%

Източник: Агенция за икономически анализи и прогнози (АИАП).

¹¹ Обща факторна производителност.

Оценката за цикличната позиция на икономиката за периода 2008-2011 г. дава основание за поддържане на излишък по консолидираната програма с цел да се избегне проциклична фискална политика, която да задълбочи неравновесието между съвкупно търсене и предлагане в икономиката. Реалното изпълнение на бюджета през 2007 г., както и целевата програма за 2008 г. отговарят на препоръките на ЕК и на Пакта за стабилност и растеж. Според тях периоди на силен икономически растеж трябва да се използват за акумулиране на резерви в бюджета, които да улеснят преодоляването на негативния ефект от евентуалното му забавяне.

Относителното намаляване на очакваното прегряване на икономиката през периода 2008-2010 г. дава възможност за провеждане на сравнително по-малко рестриктивна бюджетна политика. Трябва да се отбележи, че рязко разхлабване на фискалната позиция, по-голямо от 0.5 процентни пункта от БВП, се счита за прекомерно и съответно трябва да бъде избягвано. Това важи с особена сила за случаи, в които прегряването в икономиката намалява, но все още е налице. Българската икономика се очаква да е именно в такова положение през 2008-2010 г., което налага поддържането на излишък не по-нисък от 3% от БВП, тъй като в противен случай фискалната политика би била проциклична. От тази гледна точка планираните в конвергентната програма излишъци от 3% от БВП за този период няма да противоречат на цикличното развитие на икономиката, а нещо повече – ще осигурят адекватен буфер за посрещане на отрицателния шок от застаряването на населението и за реакция при потенциално влошаване на икономическото развитие предвид дисбалансите в икономиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата СФР разглежда не само фискалните параметри, а също така обхваща не чисто фискални по своята същност, но имащи съответното отражение върху бюджета въпроси, свързани със социално-икономическото развитие на страната като цяло.

СФР създава прозрачност, устойчивост и последователност при следване и изпълнение на фискалните цели, а ограничаването на фискалния стрес и спазването на определени фискални правила предоставя повече възможности за реализиране на правителствения дневен ред. Многогодишното бюджетно планиране и поддържането на устойчива фискална позиция играят ключова роля при формулирането и провеждането на благоразумна фискална политика в средносрочен план.

Постигнатата бюджетна консолидация, подкрепяна от подобреното управление на бюджета и продължаването на структурните реформи, трябва да стане основа за достигане и поддържане на силен и устойчив растеж. Наличието на стабилна фискална позиция е гаранция за капацитета на фискалната политика за приспособяване предвид необходимостта тя да понесе основното бреме при предприемане на действия в случай на шокове от страна на търсенето в условията на валутен борд.

Спазването на благоразумна фискална политика и поддържането на положително бюджетно салдо в размер 3% от БВП за всяка година през периода ще съдейства за запазване на постигнатата макроикономическа стабилност и за ограничаване на дисбалансите в някои сектори на икономиката.

Темповете и качеството на икономическия растеж зависят и от системните структурни реформи, които ще доведат до по-либерални продуктов пазари и пазар на труда, до развитие на капиталовия пазар и до повишаване на ефективността на всички публични сектори.

Приложение към Средносрочната фискална рамка за периода 2009-2011 г.

КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА РАМКА	2008	2009	2010	2011
	Програма	Програма	Прогноза	Прогноза
	млн. лв.			
Общо приходи	27 192,3	32 045,9	35 706,7	39 044,0
Данъчни приходи	22 178,9	25 241,1	28 594,3	31 314,6
<i>Преки данъци</i>	<i>9 251,3</i>	<i>11 029,1</i>	<i>12 370,5</i>	<i>13 493,2</i>
Корпоративни данъци	2 261,8	2 657,0	3 050,2	3 356,0
Данък върху доходите на физическите лица	2 190,0	2 458,2	2 835,3	3 056,3
Приходи на социалното и здравното осигуряване	4 799,5	5 913,9	6 485,0	7 080,9
Осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване	3 831,9	4 447,9	4 886,7	5 356,8
Здравноосигурителни вноски	967,6	1 465,9	1 598,3	1 724,2
Косвени данъци	12 182,7	13 411,9	15 334,8	16 846,4
ДДС	8 190,0	9 060,0	10 410,8	11 530,0
Акцизи	3 797,7	4 140,3	4 704,0	5 088,1
Мита и митнически такси	195,0	211,6	220,0	228,3
Други данъци	744,9	800,1	889,0	974,9
Неданъчни приходи	3 113,3	3 565,9	3 875,5	4 187,8
Трансфери от БНБ	200,0	275,0	300,0	325,0
Други	2 913,3	3 290,9	3 575,5	3 862,8
Помощи	1 900,1	3 239,0	3 237,0	3 541,5
помощи от страната	20,7	25,6	29,0	30,0
външни помощи	1 879,4	3 213,4	3 208,0	3 511,5
Общо разходи и Вноска в общия бюджет на ЕС	25 370,9	29 851,4	33 265,5	36 379,7
Общо разходи	24 711,0	28 924,4	32 148,3	35 253,0
<i>Общо нелихвени разходи</i>	<i>24 042,9</i>	<i>28 277,8</i>	<i>31 420,4</i>	<i>34 455,4</i>
Текущи нелихвени разходи	19 054,9	22 481,9	24 708,4	27 027,2
Заплати и стипендии	3 610,5	4 075,2	4 479,4	4 923,9
Заплати	3 557,6	4 018,2	4 420,0	4 862,0
Стипендии	52,9	57,0	59,4	61,8
Осигурителни вноски	1 021,2	1 530,8	1 680,8	1 845,8
Вноски от работодатели за ДОО и УПФ	811,7	1 237,6	1 361,4	1 497,5
Здравно-осигурителни вноски	170,8	253,1	278,5	306,3
Вноски за допълнително задължително и доброволно осигуряв.	38,8	40,0	41,0	42,0
Издръжка	4 737,9	5 188,0	5 447,7	5 839,2
Субсидии - общо	1 342,6	1 897,2	2 136,2	2 358,3
Субсидии	1 139,7	1 677,2	1 896,2	2 088,2
Субсидии за осъществяване на болнична помощ	202,9	220,0	240,0	270,0
Социално осигуряване и грижи	8 342,7	9 790,8	10 964,3	12 060,0
Пенсии	5 276,8	6 337,8	7 147,0	7 786,9
Текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата	1 579,6	1 732,2	1 842,5	1 985,7
Здравноосигурителни плащания	1 486,3	1 720,8	1 974,7	2 287,4
Дълготрайни активи	4 294,0	5 025,1	5 869,1	6 505,6
Резерв за непредвидени и неотложни разходи	694,0	770,8	842,9	922,5
- за структурни реформи и фискална устойчивост	409,0	400,0	440,0	490,0
- бюджет	205,0	280,8	302,9	322,5
здравеопазване	143,9	219,7	241,8	261,4
Народно събрание	0,5	0,5	0,5	0,5
съдебна власт	0,6	0,6	0,6	0,6
пенсионен фонд	60,0	60,0	60,0	60,0
- за бедствия	80,0	90,0	100,0	110,0
Лихви	668,1	646,6	727,9	797,6
Външни лихви	509,6	479,8	546,1	597,1
Вътрешни лихви	158,5	166,8	181,8	200,5
Вноска в общия бюджет на ЕС	659,9	926,9	1 117,2	1 126,7
Първичен баланс	2 489,5	2 841,2	3 169,1	3 461,9
Общ Баланс	1 821,4	2 194,6	2 441,2	2 664,3

Приложение към Средносрочната фискална рамка за периода 2009-2011 г.				
КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА РАМКА	2008	2009	2010	2011
	Програма	Програма	Прогноза	Прогноза
в % от БВП				
Общо приходи	44,1%	44,4%	44,5%	44,3%
Данъчни приходи	35,9%	34,9%	35,6%	35,6%
<i>Преки данъци</i>	15,0%	15,3%	15,4%	15,3%
Корпоративни данъци	3,7%	3,7%	3,8%	3,8%
Данък върху доходите на физическите лица	3,5%	3,4%	3,5%	3,5%
Приходи на социалното и здравното осигуряване	7,8%	8,2%	8,1%	8,0%
Осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване	6,2%	6,2%	6,1%	6,1%
Здравноосигурителни вноски	1,6%	2,0%	2,0%	2,0%
<i>Косвени данъци</i>	19,7%	18,6%	19,1%	19,1%
ДДС	13,3%	12,5%	13,0%	13,1%
Акцизи	6,2%	5,7%	5,9%	5,8%
Мита и митнически такси	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
<i>Други данъци</i>	1,2%	1,1%	1,1%	1,1%
Неданъчни приходи	5,0%	4,9%	4,8%	4,8%
Трансфери от БНБ	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%
Други	4,7%	4,6%	4,5%	4,4%
Помощи	3,1%	4,5%	4,0%	4,0%
помощи от страната	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
външни помощи	3,0%	4,4%	4,0%	4,0%
Общо разходи и Вноска в общия бюджет на ЕС	41,1%	41,3%	41,4%	41,3%
Общо разходи	40,0%	40,0%	40,0%	40,0%
<i>Общо нелихвени разходи</i>	<i>39,0%</i>	<i>39,1%</i>	<i>39,1%</i>	<i>39,1%</i>
Текущи нелихвени разходи	30,9%	31,1%	30,8%	30,7%
Заплати и стипендии	5,9%	5,6%	5,6%	5,6%
Заплати	5,8%	5,6%	5,5%	5,5%
Стипендии	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Осигурителни вноски	1,7%	2,1%	2,1%	2,1%
Вноски от работодатели за ДОО и УПФ	1,3%	1,7%	1,7%	1,7%
Здравно-осигурителни вноски	0,3%	0,4%	0,3%	0,3%
Вноски за допълнително задължително и доброволно осигуряв.	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%
Издръжка	7,7%	7,2%	6,8%	6,6%
Субсидии - общо	2,2%	2,6%	2,7%	2,7%
Субсидии	1,8%	2,3%	2,4%	2,4%
Субсидии за осъществяване на болнична помощ	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
Социално осигуряване и грижи	13,5%	13,6%	13,7%	13,7%
Пенсии	8,6%	8,8%	8,9%	8,8%
Текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата	2,6%	2,4%	2,3%	2,3%
Здравноосигурителни плащания	2,4%	2,4%	2,5%	2,6%
Дълготрайни активи	7,0%	7,0%	7,3%	7,4%
Резерв за непредвидени и неотложни разходи	1,1%	1,1%	1,1%	1,0%
- за структурни реформи и фискална устойчивост	0,7%	0,6%	0,5%	0,6%
- бюджет	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%
здравеопазване	0,2%	0,3%	0,3%	0,3%
Народно събрание	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
съдебна власт	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
пенсионен фонд	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
- за бедствия	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
<i>Лихви</i>	<i>1,1%</i>	<i>0,9%</i>	<i>0,9%</i>	<i>0,9%</i>
Външни лихви	0,8%	0,7%	0,7%	0,7%
Вътрешни лихви	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
Вноска в общия бюджет на ЕС	1,1%	1,3%	1,4%	1,3%
Първичен баланс	4,0%	3,9%	3,9%	3,9%
Общ Баланс	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Б В П	61 711,0	72 230,0	80 272,0	88 044,1

Основни допускания по Средносрочната фискална рамка за периода 2009-2011 г.

№	ОСНОВНИ ДОПУСКАНИЯ	Мерна едница	2009 г.		2010 г.		2011 г.	
			3	4	5	6	7	8
1	Размер на осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване	%	30%, 25% - за пенсии; 3,5% за общо заболяване и майчинство; 1% за безработица; 0,65% средно за трудова злополука и профес. болест	Заплаване размера на осигурителните вноски за фондовете на ДОО на нивото на 2009 г.	Заплаване размера на осигурителните вноски за фондовете на ДОО на нивото на 2010 г.	8 %	5% (за универсален пенсионен фонд)	8 %
2	Размер на осигурителните вноски за здравното осигуряване	%	8 %	8 %	8 %	8 %	5% (за универсален пенсионен фонд)	8 %
3	Размер на осигурителните вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване	%	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)	5% (за универсален пенсионен фонд)
4	Размер на осигурителната вноска за здравно осигуряване за лицата до 18-годишна възраст и след навършване на тази възраст, ако учат редовно - до завършване на средно образование	%	8 на сто от 1/2 от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	8 на сто от 1/2 от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	8 на сто от 1/2 от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	8 на сто от 1/2 от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	8 на сто от 1/2 от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица	8 на сто от 1/2 от минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица
5	Размер на осигурителните вноски за професионалните пенсионни фондове	%	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд	12 % - за лицата, работещи при условията на I категория труд; 7 % - за лицата, работещи при условията на II категория труд
6	Размер на вноската за Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
7	Съотношение, в което се разпределят осигурителните вноски между осигурителите и осигурените	съотношение	Разпределение на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ м/у работник-работодател:държава м/у осигурители и осигурени за социално и здравно осигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ м/у работник-работодател:държава м/у осигурители и осигурени за социално и здравно осигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ м/у работник-работодател:държава м/у осигурители и осигурени за социално и здравно осигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ м/у работник-работодател:държава м/у осигурители и осигурени за социално и здравно осигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ м/у работник-работодател:държава м/у осигурители и осигурени за социално и здравно осигурителни фондове е 60:40	Разпределение на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ м/у работник-работодател:държава м/у осигурители и осигурени за социално и здравно осигурителни фондове е 60:40
8	Максимален месечен размер на осигурителния доход през календарната година	лева	2000	2000	2000	2000	2000	2000
9	Минимален месечен размер на осигурителния доход през календарната година за самоосигуряващите се лица	лева	260	260	260	280	280	300
10	Процент на осъвременяване на пенсията и начален момент	% и дата	14,3% (по швейцарското правило от 01.07.2009 г.)	14,3% (по швейцарското правило от 01.07.2009 г.)	14,3% (по швейцарското правило от 01.07.2010 г.)	7,8 % (по швейцарското правило от 01.07.2010 г.)	7,0 % (по швейцарското правило от 01.07.2011 г.)	7,0 % (по швейцарското правило от 01.07.2011 г.)
11	Процент на увеличаване на заплатите в бюджетната сфера и начален момент *	% и дата	10% (от 01.01.2009 г.)	10% (от 01.01.2009 г.)	10% (от 01.01.2010 г.)	10% (от 01.01.2010 г.)	10% (от 01.01.2011 г.)	10% (от 01.01.2011 г.)
12	Размер на минималната работна заплата и начален момент	лева и дата	240 (от 01.01.2009 г.)	240 (от 01.01.2009 г.)	240 (от 01.01.2009 г.)	260 (от 01.01.2010 г.)	260 (от 01.01.2010 г.)	280 (от 01.01.2011 г.)
13	Минимално ниво на инвестиционните разходи на консолидирана основа	% от БВП	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%
14	Максимално ниво на субсидиите за нефинансови предприятия на консолидирана основа**	% от БВП	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
15	Ниво на консолидираното бюджетно салдо (превишение /-, дефицит /+)	% от БВП	+3,0	+3,0	+3,0	+3,0	+3,0	+3,0
16	Максимално ниво на консолидираните разходи (без вноската в общия бюджет на ЕС)	% от БВП	40%	40%	40%	40%	40%	40%

Забелжки:

* % на увеличаване на средствата за заплати

** % на увеличаване на средствата на ЕС

къмто и субсидиите за осъществяване на болнична помощ

